

**NACIONALNI PROGRAM
ZAŠTITE ZDRAVLJA I SIGURNOSTI NA RADU
za razdoblje od 2009. do 2013. godine**

Zagreb, prosinac 2008. godine

Sadržaj

UVOD	3
I. VIZIJA RAZVITKA - PREDVIDIVI RAZVOJ	6
1. OPĆE ODREDNICE	6
2. STRATEŠKA NAČELA	6
3. OSNOVNI CILJEVI.....	7
II. PREGLED STANJA	8
1. GOSPODARSTVO	8
1.1 Osnovni pokazatelji	8
1.2 Stanje tehnološke razvijenosti u proizvodnim i uslužnim djelatnostima	8
1.3 Stanje na tržištu rada i siva ekonomija	8
1.4 Postojeće zakonodavstvo	9
2. ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA	11
2.1. Djelatnost medicine rada	11
2.1.1 Hrvatski zavod za medicinu rada.....	12
2.1.2 Timovi medicine rada.....	13
2.1.3. Mreža ugovornih subjekata medicine rada	15
2.2. Praćenje zdravstvenog stanja i uzroci bolovanja	15
2.2.1 Podaci o profesionalnim bolestima i ozljedama na radu.....	16
2.3. Medicina rada i suradnja s poslodavcima	21
3. SUSTAV MIROVINSKOG OSIGURANJA I ZAŠTITA NA RADU	22
4. DRŽAVNA UPRAVA	23
4.1 Područje rada i zaštite na radu	23
4.2 Odjel u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva	24
4.3 Nacionalno vijeće za zaštitu na radu	25
4.4 Državni inspektorat	25
4.4.1 Ustrojstvo	25
4.4.2 Pregled inspektora rada za zaštitu na radu.....	27
4.4.3 Uvjeti rada	28
5. OBRAZOVANJE	28
5.1 Sustav obrazovanja	28
5.1.1 Profesionalno usmjeravanje.....	28
5.2 Stanje u obrazovanju za zdravlje i sigurnost na radu.....	30
5.3 Stanje u školovanju profesionalnih kadrova za zaštitu na radu	30
6. ULOGA SOCIJALNIH PARTNERA U ZAŠTITI ZDRAVLJA I ZAŠTITI NA RADU	31
6.1 Uloga sindikata	31
6.2. Uloga poslodavaca.....	31
6.3. Sektorska vijeća GSV-a.....	32
7. OSNOVNI PROBLEMI U PROVEDBI ZAŠTITE NA RADU	32
III. POTREBE	33
1. OSNAŽIVANJE ADMINISTRATIVNIH KAPACITETA.....	33
1.1 Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu	33
1.2 Državni inspektorat	34
1.3 Odjel zaštite na radu u ministarstvu nadležnom za rad.....	35
1.4 Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje.....	36
2. USKLAĐIVANJE PROPISA.....	36
2.1 Profesionalna rehabilitacija	37
2.2 profesionalno usmjeravanje i selekcija.....	37
2.3 Obrazovanje.....	38
3. POKAZATELJI ZA PRAĆENJE I PROCJENU	38
4. INSTITUCIONALNI I PRAVNI OKVIR	40
5. PREDVIDLJIVI TROŠKOVI	41
IV. SAŽETAK	42

UVOD

Na donošenje Nacionalnog programa - utvrđivanje politike zaštite zdravlja i sigurnosti na radu obvezuje članak 4. Konvencije Međunarodne organizacije rada (*International Labour Organization* - ILO) broj 155 i članak 3. Zakona o zaštiti na radu Republike Hrvatske (NN br. 59/96, 94/96, 114/03 i 86/08) kao i Europska komisija vezano za pregovore o pristupanju EU.

Ocjenu stanja u sustavu zaštite zdravlja i sigurnosti na radu kao nacrt prijedloga za izradu Nacionalnog programa zaštite zdravlja i sigurnosti na radu tijekom 2007. godine izradilo je Nacionalno vijeće za zaštitu na radu u bivšem sazivu, na čelu s predsjednicom Vijeća prof. dr. sc. Jadrankom Mustajbegović, dr. med., s Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a doradilo i osuvremenilo je Nacionalno vijeće za zaštitu na radu u sadašnjem sazivu:

predsjednik:

dr. Sonja Padovan Janković, ravnateljica Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu

predstavnici države:

Ilija Tadić, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva

Nenad Puljić, Državni inspektorat

dr. Ana Malenica, viša stručna savjetnica u Odjelu za izvanbolničku zdravstvenu zaštitu, Uprave za medicinske poslove, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi

predstavnici Hrvatske udruge poslodavaca:

Krešimir Telebec, Zavod za istraživanje i razvoj sigurnosti, Zagreb

Nenad Seifert, dipl.iur., Hrvatska udruga poslodavaca, Regionalni ured Rijeka

predstavnici sindikata:

Boris Jureša, Savez samostalnih sindikata Hrvatske

Ivan Maleš, Hrvatska udruga sindikata

predstavnici medicine rada:

prim.dr.sc. Marija Zavalić, ravnateljica Hrvatskog zavoda za medicinu rada

predstavnici istaknutih stručnjaka zaštite na radu:

Fran Marović, Udruga za promicanje zaštite ljudi u radnoj i životnoj okolini

prof. dr. sc. Nenad Kacian, dekan Visoke škole za sigurnost s pravom javnosti, Zagreb

DOKUMENTI NA KOJIMA SE TEMELJI PRIJEDLOG SU:

- **Izješće** savjetodavne misije ILO-a u Hrvatskoj o zaštiti sigurnosti i zdravlja na radu i reformi inspekcije rada od lipnja 2002.
- **Analiza** stupnja usklađenosti zakonodavstva Republike Hrvatske s pravnim smjernicama Europske unije iz područja zdravlja i sigurnosti na radu koju je izradio Zavod za zaštitu na radu 2003. godine: Direktiva 89/655/EEC o minimalnim zdravstvenim i sigurnosnim zahtjevima za uporabu radne opreme na radu od strane

radnika, Direktiva 90/270/EEC o minimalnim zdravstvenim i sigurnosnim zahtjevima za rad sa zaslonima, Direktiva 83/477/EEC o zaštiti radnika pred rizicima pri radu u izloženosti azbestu te Direktiva 78/610/EEC o zaštiti zdravlja radnika pred rizicima zbog izloženosti vinilklorid monomeru.

- **Rezolucija o zaštiti na radu** kongresa Saveza samostalnih sindikata Hrvatske – SSSH održanog 2002. godine i Izvanrednog kongresa održanog 2004. godine.
- **Izješće Komisije EU** nakon završenog analitičkog pregleda za poglavlje 19. socijalna politika i zapošljavanje (ožujak 2006.)
- **Strategija Zajednice 2007.-2012. zdravlja i sigurnosti na radu** od 21. veljače 2007. **Ciljevi strategije Europske unije 2007. – 2012.** - Europska komisija postavila je ambiciozne sveobuhvatne ciljeve u zaštiti zdravlja i zaštiti na radu: smanjiti stopu ozljeda na radu za 25% u EU27 u razdoblju od 2007. – 2012. Radi postizanja tog cilja predloženi su slijedeći **glavni instrumenti**:
  - jamčiti točnu primjenu zakonodavstva EU;
  - podržati mala i srednja poduzeća u primjeni važećeg zakonodavstva;
  - prilagoditi pravni okvir promjenama na radnom mjestu i pojednostavniti ga, osobito u smislu malih i srednjih poduzeća;
  - promicati razvijanje i primjenu nacionalnih strategija;
  - poticati promjene u ponašanju radnika i poticanje njihovih poslodavaca da prihvate pristup orijentiran zdravlju;
  - usuglasiti metode za ustanovljavanje i procjenjivanje novih mogućih rizika/opasnosti;
  - poboljšati odvijanje napretka;
  - promicanje zdravlja i sigurnosti na međunarodnoj razini.
- **Globalna strategija zdravlje za sve svjetske zdravstvene organizacije za razdoblje 2008-2017. godine** - Pozivajući se na Rezoluciju WHA 49.12 koja je donijela globalnu strategiju zdravlja na radu za sve te na druge međunarodne instrumente u području sigurnosti i zaštite zdravlja na radu prihvaćene od Međunarodne organizacije rada, s naglaskom da je zdravlje radnika osnovni preduvjet produktivnosti i ekonomskog razvitka, 16. svjetski zdravstveni zbor donosi globalni akcijski plan za period od 2008-2017. o zaštiti zdravlja radnika.

Strateški ciljevi čije provođenje mora osigurati država su:

1. Osmišljavanje i implementacija političkih instrumenata za zdravlje radnika – usklađivanjem zakona, osiguravanjem financiranja zaštite zdravlja i promicanja zaštite zdravlja radnika u smislu:
  - Jačanje uloge i kapaciteta ministarstva zdravstva u provođenju zdravstvene zaštite radnika,
  - Razrada nacionalnog pristupa prevenciji profesionalnih bolesti i ozljeda na radu,
  - Razrade mjere za smanjenje raskoraka između pojedinih skupina radnika s obzirom na razinu rizika i dostupnosti službi za praćenje njihovog zdravstvenog stanja,
  - Adekvatnog nadzora zdravstvenog stanja vulnerabilnih skupina radnika, kao što su mlađi radnici, invalidi, radnici migranti, zdravstveni radnici,
  - Donošenja posebnih propisa za praćenje zdravstvenog stanja radnika koji su bili izloženi azbestu,
2. Zaštita i promicanje zdravlja na radnom mjestu:
  - Definiranjem bitnih mjera za prevenciju i kontrolu mehaničkih, fizikalnim, kemijskih, bioloških i psihosocijalnih rizika u radnom okolišu,
  - Donošenje standarda zdravlja na radnom mjestu utvrđivanjem minimalnih zahtjeva zaštite zdravlja i sigurnosti na radu (osiguranje provedbe, osnaživanje kontrole zdravlja na radu osnaživanjem državnih institucija koje se bave ovim područjem,

- Trajna izobrazba svih sudionika zaštite zdravlja na radu, uključujući radnike, poslodavce, stručnjake zaštite na radu i liječnike te inspektore rada i zaštite na radu,
- Promicanje zdravog radnog mjesta,
- Promicanje zdravlja i prevencija nezaraznih bolesti, edukacija o zdravoj prehrani, nepušenju na radnom mjestu,
- 3. Unapređivanje učinkovitosti i pristupa uslugama medicine rada:
  - Osiguravanje standarda za organizaciju i pokrivenost radne populacije uslugama medicine rada,
  - Određivanje planova za povećanje pokrivenosti radne populacije uslugama medicine rada,
  - Osiguranje usluge medicine rada i zaposlenima u malim poduzećima i poljoprivredi
- 4. Praćenje zdravstvenog stanja radnika:
  - Registri radnika oboljelih od profesionalnih bolesti, izloženih azbestu, karcinogenima i mutagenima, citostaticima, radnika ozlijeđenih na radu
  - Financiranje istraživanja za otkrivanje novih rizika.
  - **Akcijski plan Vlade Republike Hrvatske za Poglavlje 19. o osnaživanju administrativnih kapaciteta za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu**

PRI IZRADI OCJENE KORIŠTENA JE ZADANA METODOLOŠKA STRUKTURA:

- I. Vizija razvitka - predvidivi razvoj** (opći ciljevi, specifični ciljevi, pokazatelji za praćenje i procjenu).
- II. Pregled stanja** (sadašnje stanje, sadašnja regulativa, osnovni problemi).
- III. Potrebe** (mjere za poticanje i praćenje, institucionalni i pravni okviri).

I. VIZIJA RAZVITKA - PREDVIDIVI RAZVOJ

1. OPĆE ODREDNICE

Zaštitu zdravlja i sigurnosti radnika u Republici Hrvatskoj treba definirati:

- **Na području ljudskih prava** - kao obvezu države za postizanjem i unapređenjem stanja na razini civilizacijskih postignuća europskih država. Na tom području važan je dio pravo radnika, njegove obitelji i djece da je na radu zaštićen od ugrožavanja života i zdravlja.
- **Na području populacijske politike** - uz važnost poticanja nataliteta, važno je osmisliti i provoditi mjere za smanjenje smrtnosti, invalidnost i oštećenja reproduktivnog zdravlja osoba mlađe i srednje životne dobi. Poznata su nastojanja da se na najmanju moguću mjeru smanje ugrožavanja života i zdravlja u prometu i ugrožavanja od različitih vrsta ovisnosti, pa je jednako važno postaviti takve ciljeve i na području rada.
- **U razvoju gospodarstva** - više pozornosti posvetiti obnavljanju postojećih i usvajanju novih tehnologija. Pri tome treba poticati usvajanje najnovijih proizvodnih tehnologija koje su potvrđene kao pouzdane za sigurnost i zdravlje radnika, sigurne za okoliš, dugoročno isplativije za poduzetnike te tehnologije koje povećavaju konkurentnost na tržištu.
- **U smanjenju troškova državnog proračuna** – Na području zdravstva - provođenjem preventivnih programa smanjiti mogućnosti nastanka profesionalnih bolesti i ozljeda na radu te osigurati odgovarajuće oblike zdravstvene zaštite ozlijeđenih i oboljelih.
- **U smanjenju troškova u gospodarstvu** - jer znatan broj poslodavaca ne primjenjuje mjere u sigurnosti i zaštiti zdravlja radnika na radu, što povratno uzrokuje višestruko veće troškove zbog popravaka kvarova, zastoja proizvodnje, prekršajnih kazni, sudskih troškova i troškova prema odštetnim zahtjevima radnika.

2. STRATEŠKA NAČELA

Strategija programa temelji se na provedbi sljedećih jednakovrijednih i međusobno povezanih načela:

• Načelo održivog razvoja

Modernizaciji, kao i porastu uspješnosti i proizvodnosti u proizvodnji i uslugama, treba pristupiti samo na održiv način. Gospodarski razvoj ne bi smio iskorištavati ljudske izvore tako da bi svojim slabostima mogli zapriječiti daljnji razvoj. Stoga su mjere što se poduzimaju za zaštitu zdravlja i sigurnosti na radu te za smanjivanje rizika na radu - strateški elementi održivog razvoja koji štite ljudske izvore.

• Načelo razboritosti

Rastuća raznovrsnost radnih aktivnosti te korištenje novih i složenijih proizvodnih sustava i tehnologija vode prema brojnijim i većim rizicima. U svim onim slučajevima u kojima se ne može isključiti mogućnost ozbiljnog ili trajnog oštećenja zdravlja, rizike bi trebalo svesti na najmanju moguću mjeru primjenjivanjem načela razboritosti. U slučaju sumnje treba se pripremiti za najgori mogući ishod i najveće rizike te za njihovo sprječavanje ili upravljanje njima. Tipični su primjeri rizici proizašli iz opasnih kemikalija, bioloških štetnosti i nuklearnih tehnologija.

• Načelo prevencije

Održivi razvoj i smanjivanje rizika na društveno prihvatljivu razinu iskazuju djelovanje temeljnog načela sprječavanja, odnosno prevencije: ustroj zaštite zdravlja i sigurnosti na radu na svakom području i na svakoj razini trebao bi smjerati na pravodobno sprječavanje opasnosti, za razliku od naknadnog rješavanja posljedica, kako bi se djelotvorno zaštitili ljudski životi, zdravlje i sigurnost. Istodobno, ustroj zaštite zdravlja i sigurnosti na radu trebao bi davati potporu tehnološkom razvoju i poticanju proizvodnje proizvoda koji ne štete okolišu.

• Načelo partnerstva

Uspostava i funkcioniranje ustroja suvremene zaštite zdravlja i sigurnosti na radu zahtijeva partnerstvo i upravljanje svih u to uključenih sudionika, uz pretpostavku međusobno stvorenih uvjeta koji će omogućiti zajedničko izvršavanje zadaća. Takvo bi partnerstvo, premda temeljeno na precizno određenim odgovornostima, trebalo obuhvatiti učinkovitu i stalnu suradnju vladinih izvršnih tijela s predstavnicima poslodavaca i radnika te s predstavnicima djelatnosti koje su povezane sa zdravljem i sigurnošću te uopće sa svijetom rada, kao što su tehnička sigurnost, javno zdravstvo, socijalna sigurnost, zaštita od požara, zaštita okoliša, standardizacija, sigurnost proizvoda, zaštita potrošača itd.

3. OSNOVNI CILJEVI

Osnovni ciljevi Nacionalnog programa zaštite zdravlja i sigurnosti na radu Republike Hrvatske (politika zdravlja i sigurnosti na radu) jesu:

- smanjiti broj ozljeda na radu,
- smanjiti broj profesionalnih bolesti i bolesti u svezi s radom,
- smanjiti broj nezgoda na radu,
- poboljšati zdravstveno stanje radnika (prevencija),
- smanjiti gospodarske gubitke zbog ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti u svezi s radom (bolovanja, prijevremene i invalidske mirovine).

Za postizanje navedenih ciljeva treba aktivirati: državna tijela (Sabor, Vladu, ministarstva, državne institute, Nacionalno vijeće za zaštitu na radu, fondove) sindikate, udruge poslodavaca i udruge na:

- sprečavanju, odnosno smanjivanju svih rizika (opasnosti za život i zdravlje radnika),
- sprečavanju rizika koji proizlaze iz novih tehnologija,
- podizanju razine sigurnosti u posebno rizičnim djelatnostima (graditeljstvo, šumarstvo, zdravstvo, poljoprivreda, prerađivačka industrija),
- zaštiti na radu kod malih poduzetnika,
- zaštiti posebnih kategorija osoba (žene, mladež, stariji radnici, invalidi i radnici zaposleni na određeno vrijeme).

II. PREGLED STANJA

1. GOSPODARSTVO

1.1 Osnovni pokazatelji

Bruto domaći proizvod Republike Hrvatske u 2006. godini iznosio je 250.590 milijuna kuna, od čega je 20,2 % ostvareno u proizvodnim djelatnostima (rudarstvo, prerađivačka industrija, opskrba električnom energijom, plinom i vodom). Od 1999. do 2006. godine nominalni iznosi bruto domaćeg proizvoda u stalnom su rastu po stopi većoj od 4 % (4,8 % 2006.).

Prosječna mjesečna isplaćena neto plaća u 2006. godini iznosila je 4.603 kuna i to u rasponu od 2.377 kuna u djelatnosti štavljenja i obrade kože do 8.005 kuna u djelatnosti zračnog prijevoza. Porast nominalnog iznosa plaća bio je 5,2 % u odnosu na prethodnu godinu, a indeks rasta potrošačkih cijena 3,2 %.

U 2006. godini Republika Hrvatska je imala prosječno 1.759.492 radno aktivna stanovnika, od čega je 1.467.876 bilo zaposleno, najviše u prerađivačkoj industriji – 19,5 % (od toga u prerađivačkoj industriji 37,9 %² žena). U isto vrijeme bilo je 291.616 nezaposlenih stanovnika, a stopa registrirane nezaposlenosti iznosila je 16,6 %.

1.2 Stanje tehnološke razvijenosti u proizvodnim i uslužnim djelatnostima

Za potrebe usklađivanja zakonodavstva Republike Hrvatske s odredbama smjernica EU u lipnju 2003. godine Zavod za zaštitu na radu izradio je *Analizu učinaka primjene zakonodavstva Europske unije na području zdravlja i sigurnosti na radu*, ponajprije troškova koje će imati hrvatsko gospodarstvo pri usklađivanju s odredbama nekih smjernica bitnih za Republiku Hrvatsku.

Obuhvaćene su Direktiva 89/655/EEC o minimalnim zdravstvenim i sigurnosnim zahtjevima za uporabu radne opreme na radu od strane radnika, Direktiva 90/270/EEC o minimalnim zdravstvenim i sigurnosnim zahtjevima za rad sa zaslonima, Direktiva 83/477/EEC o zaštiti radnika pred rizicima pri radu u izloženosti azbestu te Direktiva 78/610/EEC o zaštiti zdravlja radnika pred rizicima zbog izloženosti vinilklorid monomeru. Istom su analizom procijenjeni i troškovi potrebni za kvalitetan nadzor provedbe smjernica EU s područja zaštite na radu.

Najviše sredstava gospodarstvo će trebati izdvojiti za usklađivanje s odredbama Direktive 89/655/EEC koja se odnosi na radnu opremu. Na temelju analize radne opreme u 500 poduzeća (koja zapošljavaju više od 250 radnika) utvrđeno je da je prosječna starost strojeva i opreme 16,1 godina, a više od 69 % strojne opreme starije je od 10 godina. Razina buke kod 15 % strojeva u uporabi prelazi 85 dBA, a kod 5 % strojeva prelazi razinu od 90 dBA.

1.3 Stanje na tržištu rada i siva ekonomija

Prema različitim procjenama siva ekonomija u Hrvatskoj obuhvaća raspon od 4 do 8 % BDP-a, što iznosi najmanje 7,5 milijardi kuna. Visoka stopa nezaposlenosti te niske plaće u određenim djelatnostima potiču sivu ekonomiju, u kojoj je najizraženije zapošljavanje na crno. Radnicima zaposlenima na crno ne osigurava se ni minimalna razina zaštite, što utječe na broj ozljeda na radu, često i sa smrtnim ishodom (npr. u građevinarstvu).

Tijekom 2007. na poticaj Vlade održana je prva tematska sjednica Gospodarsko-socijalnog vijeća posvećena zaštiti na radu, a na poticaj Saveza samostalnih sindikata Hrvatske uz punu

podršku ostalih socijalnih partnera Hrvatski sabor je donio Odluku o proglašenju 28. travnja "Nacionalnim danom zaštite na radu". Ujedno je Vlada donijela Odluku o osnivanju Nacionalnog vijeća za zaštitu na radu jer je istekao mandat prethodnom. Istom Odlukom utvrđeno je da administrativne poslove za Nacionalno vijeće obavlja Ured za socijalno partnerstvo u Republici Hrvatskoj, što se u ovom kratkom razdoblju pokazalo kao dobro rješenje.

Konačno, kao vrlo važno, potrebno je naglasiti da je Vlada RH prihvatila Akcijski plan za poglavlje 19. Socijalna politika i zapošljavanje, čime su stvoreni uvjeti za uspostavu učinkovitog sustava zaštite na radu uz manje troškove za poslodavce koji ulažu u zaštitu na radu, uz istovremeno poboljšanje uvjeta rada za sve zaposlene.

1.4 Postojeće zakonodavstvo

Zdravstvena zaštita radnika uređena je Zakonom o zaštiti na radu, Zakonom o mirovinskom osiguranju, Zakonom o listi profesionalnih bolesti, Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, Zakonom o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu i Zakonom o obveznom zdravstvenom nadzoru radnika profesionalno izloženih azbestu.

Provedbeni propisi Zakona o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu i Zakona o zdravstvenoj zaštiti u temeljnoj odredbi kojom je definirano financiranje specifične zdravstvene zaštite u sklopu obveznog zdravstvenog osiguranja zaštite zdravlja na radu sada su potpuno usklađeni. Zakon o zaštiti na radu navodi da je poslodavac izravan odgovoran za nastale profesionalne bolesti, ozljede na radu i bolesti vezane uz rad. Ozljede na radu i profesionalne bolesti definirane su Zakonom o mirovinskom osiguranju i Zakonom o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu, a načelne uvjete za priznavanje profesionalne bolesti definirao je Zakon o listi profesionalnih bolesti, koji je usklađen s Preporukom EK o europskoj listi profesionalnih bolesti iz 2003. godine. U tijeku je usklađivanje kodiranja o trajanju radne nesposobnosti zbog profesionalne bolesti i ozljede na radu s preporukom Europskog ureda za statistiku (u Hrvatskoj bolesti nisu razdijeljene u one privremenog i one trajnog karaktera).

Zbog potrebe da se točno odredi postupak pri priznavanju profesionalnih bolesti sukladno preporukama Europske komisije, neophodno je da ministar nadležan za rad, na prijedlog Hrvatskog zavoda za medicinu rada donese propis kojim bi se taj postupak jasno definirao i obvezivao Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje i druga državna tijela da se jednoznačno tog propisa i pridržavaju.

Zakonom o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu Republika Hrvatska je sukladno okvirnoj direktivi i Konvenciji 161. o službama medicine rada Međunarodne organizacije rada u potpunosti uskladila svoje zakonodavstvo što se tiče prevencije ozljeda na radu i profesionalnih bolesti, dok zdravstvena zaštita vezana uz prevenciju bolesti vezanih uz rad i pogoršanih na radu nije obuhvaćena ovim Zakonom. Upravno vijeće Zavoda donijelo je Normative i standarde zdravstvene zaštite radnika, način ostvarivanja zdravstvene zaštite i prava i obveze Zavoda i ugovornih subjekata koji su usklađeni sa zahtjevima globalne strategije Svjetske zdravstvene organizacije.

Planom i programom mjera specifične zdravstvene zaštite radnika utvrđene se mjere specifične zdravstvene zaštite radnika i utvrđeni subjekti (izvršitelji i sudionici), koji su obvezni osigurati i provoditi mjere zdravstvene zaštite radnika.

Ciljevi provedbe Plana i programa mjera specifične zdravstvene zaštite radnika jesu: povećanje razine zdravlja radnika u cjelini uz smanjenje pojavnosti čimbenika rizika za zdravlje provedbom programa promocije zdravlja, smanjivanje pobola, smrtnosti i invalidnosti od bolesti, ozljeda i stanja na koja se može djelovati preventivnim mjerama i učinkovitom zdravstvenom zaštitom i provedba posebne skrbi za unapređenje zdravlja radnika pod povećanim rizikom. Plan i program mjera u potpunosti su usklađeni sa globalnom strategijom Europske unije i Svjetske zdravstvene organizacije.

Zakon o zaštiti na radu navodi da je poslodavac dužan upućivati radnika na prethodne i periodičke preglede samo kada radnik radi na radnim mjestima s posebnim uvjetima rada, ili pri zapošljavanju radnika na radno mjesto na kojem radnik može početi rad samo nakon prethodnog liječničkog pregleda. Druge preventivne preglede poslodavac nije dužan ni osigurati ni plaćati. Pri tome je poslodavac dužan držati se uvjeta i rokova iz Pravilnika o poslovima s posebnim uvjetima rada i drugih propisa kojima su pojedini poslovi određeni kao poslovi s posebnim uvjetima rada. Provedbom Zakona o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu svim je radnicima, čija su radna mjesta, prema Pravilniku o izradi procjene opasnosti proglašena radnim mjestima s posebnim uvjetima rada, osiguran liječnički pregled iz sredstava Zavoda za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu.

Sukladno Zakonu o zaštiti na radu poslodavac je dužan osigurati dostupnost specijalista medicine rada radnicima u godišnjem broju sati ovisno o gospodarskoj grani i broju zaposlenih. Kako nije donesen poseban propis kojim bi bilo određeno vrijeme prisutnosti specijalista medicine rada za konzultacije u pojedinoj tvrtki, ovaj se Zakon u tom dijelu, uopće ne provodi, ali je temeljem Zakona o zdravstvenoj zaštiti Hrvatski zavod za medicinu rada ovlašten predložiti Pravilnik o provođenju mjera specifične zdravstvene zaštite kojim će biti obuhvaćena i ova odredba Zakona.

Zakonom o mirovinskom osiguranju određeno je pod kojim se uvjetima radniku priznaje pravo na opću i profesionalnu radnu nesposobnost za rad i koja su prava radnika s te osnove. Ovaj Zakon određuje i kada za radnika postoji neposredna opasnost od nastanka invalidnosti, ali ne predviđa nikakva prava radnika po ovoj osnovi. Stoga je, umjesto da zaštiti zdravlje radnika, taj institut gotovo uvijek razlog za otkaz radniku koji nije ničim zaštićen, čak ni onda kad je uzrok neposrednoj opasnosti od nastanka invalidnosti profesionalna bolest i ozljeda na radu. Potrebno je predložiti izmjene zakona u smislu zaštite prava radnika s te osnove.

Prema Zakonu o listi profesionalnih bolesti profesionalne bolesti se dijagnosticiraju prema algoritmima medicine rada. Zakon o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu jasno definira da dijagnostički postupak provode specijalisti medicine rada na račun sredstava Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu te je i taj dio djelatnosti usklađen sa preporukama Europske unije i Svjetske zdravstvene organizacije.

Donošenjem Zakona o obveznom zdravstvenom nadzoru radnika profesionalno izloženih azbestu, Zakona o uvjetima za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnika profesionalno izloženih azbestu, Pravilnika o zaštiti radnika od rizika zbog izlaganja azbestu, Pravilnika o načinu i postupcima gospodarenja otpadom koji sadrži azbest i Pravilnika o gospodarenju građevnim otpadom u potpunosti su ispravljeni nedostaci na koje je ukazala Visoka misija Međunarodne organizacije rada pri posjetu Republici Hrvatskoj tijekom 2007. godine.

2. ZDRAVSTVO I ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

2.1. Djelatnost medicine rada

Djelatnost medicine rada određena je Zakonom o zdravstvenoj zaštiti i Zakonom o zaštiti na radu, a obuhvaća zaštitu i očuvanje zdravlja radnika u sigurnoj i zdravoj radnoj okolini. Specifična zdravstvena zaštita radnika obuhvaća: liječničke preglede radi utvrđivanja radne sposobnosti, praćenje zdravstvenog stanja radnika, identifikaciju i procjenu rizika za zdravlje na radnom mjestu, sistematske kontrolne preglede radnika s obzirom na spol, dob i uvjete rada te pojavu profesionalnih bolesti, ozljeda na radu i kroničnih bolesti, davanje savjeta o zdravlju, sigurnosti, higijeni rada, organizaciji i zaštitnim sredstvima, preglede radnika koji se obvezno provode radi zaštite od štetnih utjecaja iz radnog okoliša i druge obvezne zdravstvene preglede, organiziranje i pružanje prve pomoći i hitnih medicinskih intervencija na licu mjesta u procesu rada, sudjelovanje u analizi ozljeda na radu i profesionalnih bolesti, kontinuiranu skrb o boljoj prilagođenosti rada radnicima uključujući vrijeme, način i uvjete rada, suradnju u obavještavanju, stručnom osposobljavanju i obrazovanju u djelatnosti medicine rada, higijene rada i organizacije rada, ocjenjivanje uvjeta rada na pojedinom radnom mjestu radi zaštite od profesionalnih bolesti, zdravstveni odgoj i zdravstveno prosvjećivanje radnika, provođenje medicinski programiranoga aktivnog odmora radi poboljšanja radne sposobnosti radnika, sudjelovanje u mjerama rehabilitacije radnika.

Sadržaj mjera specifične zdravstvene zaštite radnika propisuje pravilnikom ministar nadležan za zdravstvo na prijedlog Hrvatskog zavoda za medicinu rada, a uz suglasnost ministra nadležnog za poslove rada. Sadržaj mjera specifične zdravstvene zaštite policijskih službenika Ministarstva unutarnjih poslova, odnosno pripadnika Ministarstva obrane i Oružanih snaga Republike Hrvatske propisuje pravilnikom ministar nadležan za unutarnje poslove, odnosno ministar nadležan za obranu uz suglasnost ministra nadležnog za zdravstvo.

Specifičnu zdravstvenu zaštitu radnici ostvaruju u pravilu u zdravstvenoj ustanovi, odnosno trgovačkom društvu koje u svom sastavu ima djelatnost medicine rada, odnosno sa specijalistom medicine rada u privatnoj praksi (dalje: ordinacija medicine rada), koju odabere poslodavac kada ta ordinacija medicine rada sklopi ugovor o toj djelatnosti sa Hrvatskim zavodom za zaštitu zdravlja na radu. Troškove specifične zdravstvene zaštite snosi Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu u obimu propisanom normativima i standardima, dok ostali eventualni prošireni obim zdravstvene zaštite snosi direktno poslodavac.

Prema dosadašnjoj organizaciji (koja proizlazi iz Zakona o zdravstvenoj zaštiti), medicina rada u Republici Hrvatskoj je organizirana na primarnoj razini te u Hrvatskom zavodu za medicinu rada, a specijalističko-konzilijarna djelatnost provodi se i u preventivne svrhe i za liječenje na svim razinama zdravstvene zaštite.

Mjere zdravstvene zaštite u vezi s radom i radnim okolišem (specifična zdravstvena zaštita radnika) koje moraju osiguravati poslodavci, a osiguravaju ih preko Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu ili direktnim ugovorom sa ordinacijom medicine rada su: mjere za sprječavanje i otkrivanje profesionalnih bolesti, sprječavanje ozljeda na radu i pružanje odgovarajuće prve pomoći, mjere za zaštitu zdravlja radnika koji su na radnom mjestu izloženi posebnim opasnostima za zdravlje i mjere zdravstvene zaštite propisane posebnim propisima.

2.1.1 Hrvatski zavod za medicinu rada

Hrvatski zavod za medicinu rada jest zdravstvena ustanova za obavljanje djelatnosti medicine rada. Na području specifične zdravstvene zaštite radnika Hrvatski zavod za medicinu rada: provodi statistička istraživanja iz područja medicine rada, planira, predlaže i provodi mjere za očuvanje i unapređenje zdravlja radnika, oblikuje doktrinu, standarde i metode rada pri ocjenjivanju zdravstvene sposobnosti i praćenju zdravstvenog stanja radnika na poslovima s posebnim uvjetima rada, vozača svih vrsta motornih vozila, pomoraca, zrakoplovnog osoblja i drugih radnika u prometu, planira, te organizirano provodi specifičnu zdravstvenu zaštitu u cilju preventive, vodi registar profesionalnih bolesti te prati i proučava ozljede i pojave invalidnosti na radu u Republici Hrvatskoj, sudjeluje u predlaganju programa mjera zdravstvene zaštite i nomenklature dijagnostičkih i terapijskih postupaka, vezano uz specifičnu zdravstvenu zaštitu radnika, sudjeluje u dopunskom stručnom osposobljavanju radnika iz područja medicine rada, obavlja vještačenja u slučaju profesionalne bolesti i ocjene radne sposobnosti, provodi drugostupanjski postupak po posebnim propisima, obavlja i ostale poslove u djelatnosti medicine rada sukladno posebnim propisima. Hrvatski zavod za medicinu rada koordinira i stručno nadzire sve ordinacije medicine rada koje provode specifičnu zdravstvenu zaštitu radnika na području Republike Hrvatske i koje imaju ugovorni odnos sa Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu.

U Hrvatskom zavodu za medicinu rada sada je u stalnom radnom odnosu šestoro specijalista medicine rada, te Hrvatski zavod za medicinu rada ne može u potpunosti obavljati sve predviđene poslove. Za obavljanje svih poslova predviđenih zakonom, Hrvatski zavod za medicinu rada trebao bi i kadrovski i stručno ojačati. Za obavljanje poslova koji su dosada u nadležnosti Hrvatskog zavoda za medicinu rada neophodno je zaposliti još najmanje 15 stručnjaka, kako je i predviđeno Akcijskim planom za ovo područje.

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu

Tijekom 2006. godine donesen je Zakon o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu, kojim se uređuje sustav obveznoga zdravstvenog osiguranja zaštite zdravlja na radu, nositelj obveznog zdravstvenog osiguranja zaštite zdravlja na radu, opseg prava na zdravstvenu zaštitu, uvjeti i način njihova ostvarivanja i financiranja, kao i prava i obveze nositelja obveznoga zdravstvenog osiguranja zaštite zdravlja na radu, uključujući prava i obveze svih u provođenju obveznog zdravstvenog osiguranja zaštite zdravlja na radu. S tim u vezi osnovan je Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu.

S početkom rada Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu stvoreni su uvjeti za sustavno praćenje stanja na ovom području, ali i na poboljšanje stanja uvođenjem poticajnih mjera za one poslodavce koji posvećuju pozornost pitanjima zaštite na radu i veći opseg prava radnika na zaštitu zdravlja na radu. Potpunom primjenom Zakona o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu bitno se poboljšava preventivna aktivnost zaštite zdravlja i zaštite na radu, statistička izvješća o profesionalnim bolestima i ozljedama na radu te troškovi koji se zbog ovih oboljenja isplaćuju. Ti će podaci biti dobra podloga za provođenje akcija za sprečavanje ozljeda i bolesti izazvanih radom. Zbog potpunog funkcioniranja Zavoda predviđa se pojačati kadrovske kapacitete kako je to zacrtano planom Zavoda i za što su osigurana sredstva u Državnom proračunu Republike Hrvatske.

2.1.2 Timovi medicine rada

Prema važećim propisima (Pravilnik o minimalnim uvjetima u pogledu prostora, radnika i medicinsko – tehničke opreme za obavljanje zdravstvene djelatnosti i Pravilnik o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja zaštite zdravlja na radu, tim medicine rada čine liječnik – specijalist medicine rada/medicine rada i športa i medicinska sestra/zdravstveni radnik srednje ili više stručne spreme zaposleni u zdravstvenim ustanovama, odnosno trgovačkim društvima koja u svom sastavu imaju djelatnost medicine rada ili zaposleni u privatnoj praksi.

U Republici Hrvatskoj ukupno je registriran 151 tim medicine rada, a prosječna dob specijalista medicine rada je 53,5 godine (Tablica 1.). Prema sadašnjem stanju na jedan tim medicine rada pripada u prosjeku 9.800 radnika (Slika 1.), ali s velikim razlikama u regionalnoj podjeli.

Zbog ranijih zakonskih propisa (Zakon o zdravstvenoj zaštiti iz 1993. godine NN br. 75/93 i 1/97), po kojima su timovi medicine rada u potpunosti izdvojeni tržištu rada, broj liječnika koji je upućivan na specijalizacije bio je zanemariv. Prosječno je godišnje 5 specijalista medicine rada završilo specijalizaciju, od toga dio za potrebe Ministarstva obrane. Prema podacima Europske Unije, predviđeno je da prosječno jedan tim medicine rada skrbi o najviše 5.000 radnika, ovisno o djelatnostima i rizicima po zdravlje, a prema našim normativima predviđeno je da jedan tim medicine rada skrbi 8 000 radnika. Za postizanje EU standarda u slijedećih 10 godina potrebno je godišnje uputiti na specijalizaciju iz medicine rada i sporta najmanje 20 liječnika.

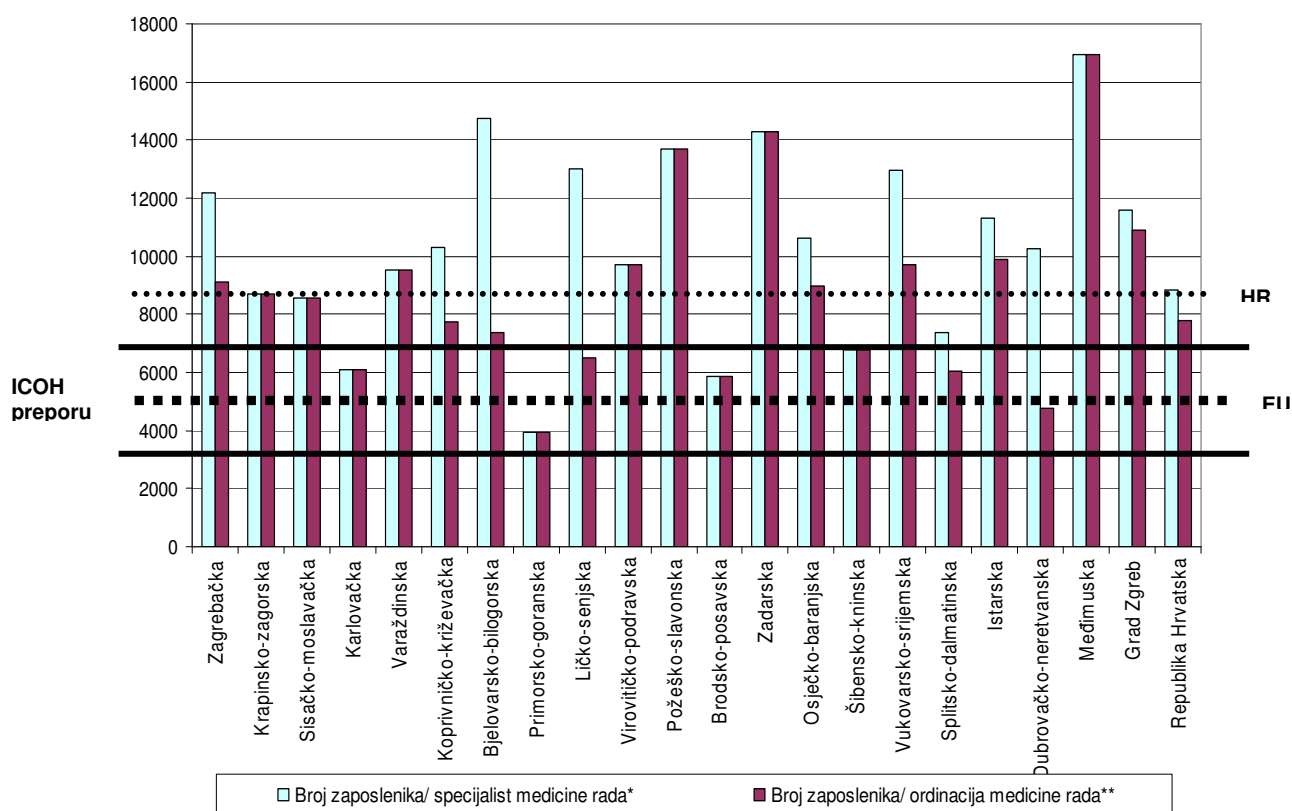
Zakonom je predviđeno da svaki radnik ima osiguranu djelatnost medicine rada nakon odabira specijalist medicine rada od strane poslodavca prema mjestu rada, uplatom u državni proračun sredstava za ovu namjenu i ugovorom između ordinacije medicine rada i Zavoda.

**Tablica 1. Timovi medicine rada u Republici Hrvatskoj
– prikaz po županijama (2008. g.)**

ŽUPANIJA	BROJ RADNIKA KOJI IMAJU MJESTO STANOVANJA U ŽUPANIJI I RADE U PRIPADNOJ DJELATNOSTI	POSTOJEĆI BROJ TIMOVA MR U ŽUPANIJI	POTREBAN BROJ TIMOVA MR NA 8.000 RADNIKA	POTREBAN BROJ TIMOVA MR NA 5.000 RADNIKA
BJELOVARSKO-BILOGORSKA	38.787	3	5	8
BRODSKO-POSAVSKA	46.906	6	6	9
DUBROVAČKO-NERETVANSKA	43.687	5	5	9
ISTARSKA	85.639	8	11	17
KARLOVAČKA	43.761	5	5	9
KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA	37.797	2	5	8
KRAPINSKO-ZAGORSKA	49.340	4	6	10
LIČKO-SENJSKA	14.499	1	2	3

ŽUPANIJA	BROJ RADNIKA KOJI IMAJU MJESTO STANOVANJA U ŽUPANIJI I RADE U PRIPADNOJ DJELATNOSTI	POSTOJEĆI BROJ TIMOVA MR U ŽUPANIJI	POTREBAN BROJ TIMOVA MR NA 8.000 RADNIKA	POTREBAN BROJ TIMOVA MR NA 5.000 RADNIKA
MEĐIMURSKA	41.299	2	5	8
OSJEČKO-BARANJSKA	100.798	10	13	20
POŽEŠKO-SLAVONSKA	23.766	2	3	5
PRIMORSKO-GORANSKA	120.145	22	16	14
SISAČKO-MOSLAVAČKA	56.203	4	7	11
SPLITSKO-DALMATINSKA	154.980	14	19	30
ŠIBENSKO-KNINSKA	32.983	4	4	7
VARAŽDINSKA	66.490	6	8	13
VIROVITIČKO-PODRAVSKA	25.628	2	3	5
VUKOVARSKO-SRIJEMSKA	50.200	4	6	10
ZADARSKA	52.695	3	7	11
GRAD ZAGREB I ZAGREBAČKA ŽUPANIJA	446.809	44	56	69
SVEUKUPNO	1.532.412	151	193	275

Slika 1. Prikaz broja radnika o kojima se brine jedan tim medicine rada u 2006. godini u županijama Republike Hrvatske u usporedbi sa preporukama Međunarodne komisije za zdravlje na radu (ICOH) i situacijom u zemljama EU (Izvor: HZMR)

2.1.3. Mreža ugovornih subjekata medicine rada

Temeljem Zakona o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu u 2007. godini prvi puta je utvrđena mreža ugovornih subjekata medicine rada na području Republike Hrvatske. Ovom Mrežom ugovornih subjekata medicine rada utvrđen je potreban broj zdravstvenih ustanova, trgovačkih društava koja u svom sastavu imaju djelatnost medicine rada te specijalista medicine rada u privatnoj praksi s kojima Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu sklapa ugovor o provođenju zdravstvene zaštite.

Mjerila za utvrđivanje Mreže ugovornih subjekata medicine rada (u daljnjem tekstu: Mreža) su: ukupan broj osiguranih osoba, odnosno radnika po gospodarskim i ostalim granama djelatnosti, dob i spol radnika, zdravstveno stanje radnika i njegovo praćenje, uvjeti rada, utjecaj radnog okoliša na zdravlje radnika, veličina i broj pravnih i fizičkih osoba, odnosno tijela državne vlasti te njihova razmještenost (raspoređenost) po županijama, odnosno u Gradu Zagrebu, zemljopisne karakteristike pojedinih područja, raspoloživost zdravstvenim resursima i gospodarske mogućnosti.

Mrežom se određuje za područje Republike Hrvatske, odnosno za područja jedinica područne (regionalne) samouprave te iznimno za područja jedinica lokalne samouprave kao i za područja domova zdravlja potreban broj timova medicine rada zaposlenih u zdravstvenim ustanovama i trgovačkim društvima koja u svom sastavu imaju djelatnost medicine rada, odnosno zaposlenih u privatnoj praksi, na osnovi 8000 radnika.

Tim medicine rada čine specijalist medicine rada i zdravstveni radnik srednje ili više stručne spreme zaposleni u zdravstvenim ustanovama, odnosno trgovačkim društvima koja u svom sastavu.

2.2. Praćenje zdravstvenog stanja i uzroci bolovanja

U proteklom razdoblju podaci o stanju zaštite zdravlja na radu prikupljali se putem Hrvatskog zavoda za medicinu rada (HZMR), Hrvatskog zavod za javno zdravstvo (HZJZ) i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (HZZO). Podaci su bili nedostadni, jer nije bilo jasnih propisa o načinu dostave podatka i obimu podataka koje dostavljaju specijalisti medicine rada ili izabrani liječnici o pobolu od bolesti ili ozljeda na radu.

Primjenom donesenog Plana i programa mjera zdravstvene zaštite radnika omogućiti će se praćenje pokazatelja kvalitete zaštite zdravlja radnika iz područja specifične zdravstvene zaštite: broj pregledanih radnika obzirom na dob, spol, radne uvjete, razine štetnosti kojima su pojedini radnici izloženi, podatke o broju radnika zaposlenih na radnim mjestima s posebnim uvjetima rada, podatke o radnicima izloženih karcinogenim i mutagenim štetnostima, podatke o radnicima koji su izloženi djelovanju toksina s odgođenim djelovanjem (fibrogene prašine, zračenja, karcinogeni) te broj radnika koji se pregledavaju sukladno posebnim propisima, podatke o pobolu radnika izloženih pojedinim štetnostima s obzirom na učestalost bolesti pojedinim sustava i s obzirom na radnu sposobnost utvrđenu u pojedinim pregledima. Do sada se pratila samo radna sposobnost radnika koji su radili na radnim mjestima s posebnim uvjetima rada pa je približno samo 10 % svih radnika redovito kontrolirano i to po uvjetu sposobnosti za rad na pojedinom radnom mjestu, a ne u svrhu prevencije nastanka profesionalnih bolesti i bolesti vezanih uz rad. Od pregledanih radnika najveći broj je bio u graditeljstvu i šumarstvu, a broj pregledanih u brodogradnji i zdravstvenoj djelatnosti i socijalnoj skrbi gotovo je zanemariv, iako je ova skupina zaposlenika, prema europskim

standardima i našim podacima na ljestvici gospodarskih grana s najvećim brojem oboljelih zbog utjecaja radnog mjesta.

2.2.1 Podaci o profesionalnim bolestima i ozljedama na radu

Prema podacima, više od 28% radnika u Europskoj zajednici smatra da su njihovi zdravstveni problemi vezani ili pogoršani poslovima koje sada obavljaju ili su ih obavljali ranije, a čak njih 35% smatra da radi na poslovima koji ugrožavaju njihovo zdravlje.

U Hrvatskoj se profesionalne bolesti prate redovito od 1990. godine. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo (u daljnjem tekstu HZJZ) od 1990. do 2006. godine prijavljeno je ukupno 2.227 profesionalnih bolesti, od toga najviše 1995. godine (372) kad je zabilježena i najviša stopa od 26,2/100.000 zaposlenih. Bitno je naglasiti da je to upravo godina u kojoj je poduzeće Plobest iz Ploča otišlo u stečaj i najveći broj prijavljenih bolesti su upravo radnici oboljeli od bolesti izazvanih azbestom u tom poduzeću. Iako su oboljevali i ranije, njihove bolesti nisu bile prijavljivane HZJZ-u jer nije bilo sankcija za neprijavljivanje. Najmanji broj prijave (81) pa time i najniža stopa (6,2/100.000) zabilježena je 1999.godine.

Prema podacima HZZO-a za 2006. godinu najviše je radnika bilo zaposleno u prerađivačkoj industriji, trgovini na veliko i malo i obrani i javnoj upravi (Tablica 2), broj ozljeda na radu i profesionalnih bolesti za razdoblje 1996.-2006. prikazan je u Tablici 3, broj poginulih na radu u 2006. godini prikazan je u Tablici 4. Ukupno je 12,7 svih troškova bolovanja vezano uz profesionalne bolesti i ozljede na radu (Tablica 5).

Tablica 2.   Prosječni broj radnika zaposlen u gospodarskim i ostalim djelatnostima u razdoblju od siječnja do prosinca 2006. godine

PROSJEČNI BROJ RADNIKA PO DJELATNOSTIMA ZA I. - XII. 2006. GOD.	
Djelatnosti prema NKD	Broj zaposlenih
0	1
A POLJOPRIVREDA, LOV, ŠUMARSTVO	33 740
B RIBARSTVO	1 673
C RUDARSTVO	5 200
D PRERAĐIVAČKA INDUSTRIJA	265 912
E OPSKRBA ELEKTRIČNOM ENERGIJOM, PLINOM...	26 724
F GRAĐEVINARSTVO	93 765
G TRGOVINA NA VELIKO I MALO	209 661
H UGOSTITELJSTVO	42 001
I PROMET, SKLADIŠTENJE I VEZE	83 519
J FINANCIJSKO POSREDOVANJE	36 958

PROSJEČNI BROJ RADNIKA PO DJELATNOSTIMA ZA I. - XII. 2006. GOD.	
Djelatnosti prema NKD	Broj zaposlenih
K POSLOVANJE NEKRETNINAMA, IZNAJM. I POSL USL.	93 886
L JAVNA UPRAVA I OBRANA; OBV. SOCIJAL. OSIG.	111 802
M OBRAZOVANJE	95 028
N ZDRAVSTVENA I SOCIJALNA ZAŠTITA	78 373
O OSTALE DRUŠTVENE , SOCIJALNE I OSOBNE DJELAT.	45 719
P PRIVATNA KUĆANSTVA SA ZAPOSLENIM OSOBLJEM	0
Q IZVANTERITORIJALNE ORGANIZACIJE	655
QQ NEPOZNATA DJELATNOST	6 812
DJELATNOST PO ODJELJCIMA (01-99)	1 231 428

Tablica 3. Profesionalne bolesti i ozljede na radu 1990-2006. godine

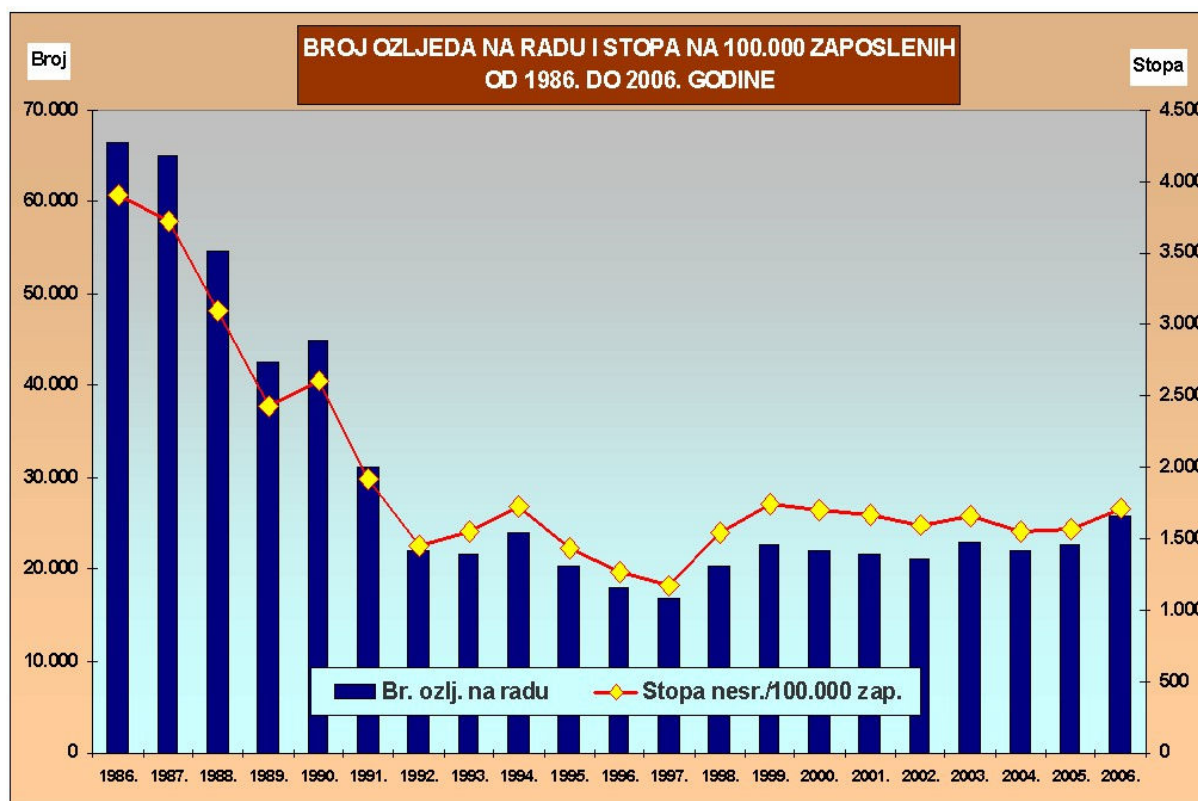
GODINA	Broj novo prijavljenih profesionalnih bolesti	Stopa na 100.000 aktivnih osiguranika	Broj nesreća na poslu	Stopa na 100.000 aktivnih osiguranika
1990.	129	7,49	44.900	2.606
1991.	108	6,65	32.988	2.032
1992.	232	15,16	23.051	1.507
1993.	192	13,81	21.664	1.558
1994.	154	11,10	19.846	1.431
1995.	372	26,22	22.376	1.577
1996.	144	10,04	24.526	1.710
1997.	205	14,20	23.043	1.596
1998.	152	11,58	22.965	1.749
1999.	59	4,54	22.814	1.754
2000.	81	6,25	22.054	1.701
2001.	91	6,97	21.744	1.665
2002.	106	7,98	21.184	1.595
2003.	122	8,78	23.042	1.659
2004.	103	7,23	21.950	1.554
2005.	116	8,00	22.738	1.560
2006.	85	5,05	24.843	1.650

Tablica 4. Poginuli na radu u 2006. godini

Broj ukupno zaposlenih i broj poginulih na radu u 2006. godini			
	Muškarci	Žene	Poginuli
Broj zaposlenih (prosinac 2006.)	782.954	643.640 (139.314 < od muških)	
na radnom mjestu	15.628	4.803	46
na putu do posla	926	1435	4
na putu do stana	641	871	4
na službenom putu	207	105	2
ostalo	254	62	2
UKUPNO: 24.932	17.656	7.276	58

U Hrvatskoj se na godinu zabilježi više od 20.000 ozljeda na radu. Od 1985. do 1995. godine broj se ozljeda na radu u Hrvatskoj stalno smanjivao. Dok je 1985. stopa ozljeda na 100.000 zaposlenika iznosila 4.330, 1990.g. je pala na 2.610, a 1995. je iznosila 1.440. Od 1996. do 2000. godine stopa se kretala od 1.700 do 1.753/100.000. U 2001. i 2002. godini stopa je padala (1.665/100.000, 1595/100.000) da bi se 2003. ponovo povećala (1.659/100.000), a 2004. smanjila na 1.554/100.000. U 2005. godini je bila stabilna (1.560/100.000), a 2006. je ponovo porasla na 1.650/100.000 (Grafički prikaz 1.). Najveća stopa teško stradalih je u prerađivačkoj industriji (Slika 3.), a najveća stopa smrtno stradalih u brodogradnji (Slika 4).

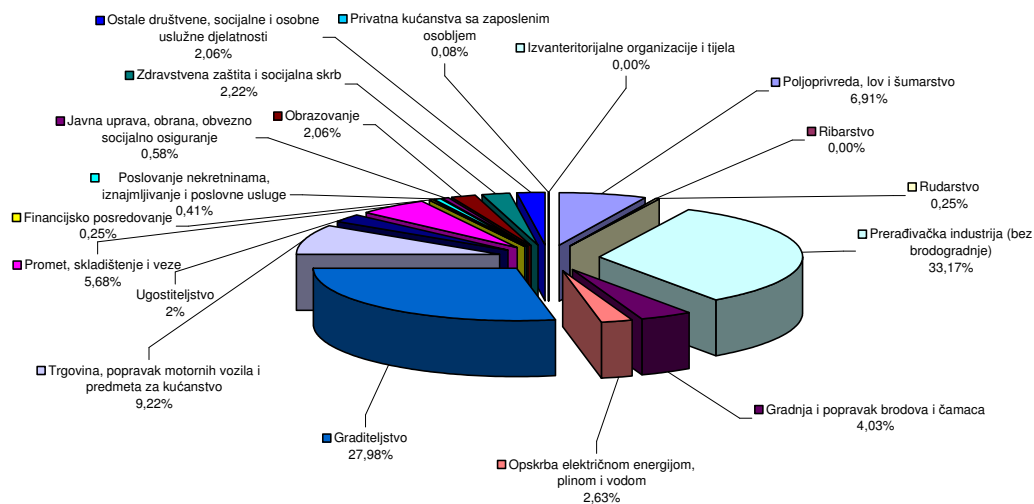
Grafički prikaz 1. BROJ OZLJEDA NA RADU I STOPA OZLJEDA NA RADU NA 100.000 ZAPOSLENIH U RAZDOBLJU OD 1986. DO 2006. GODINE

(Izvor podataka: HZJZ)

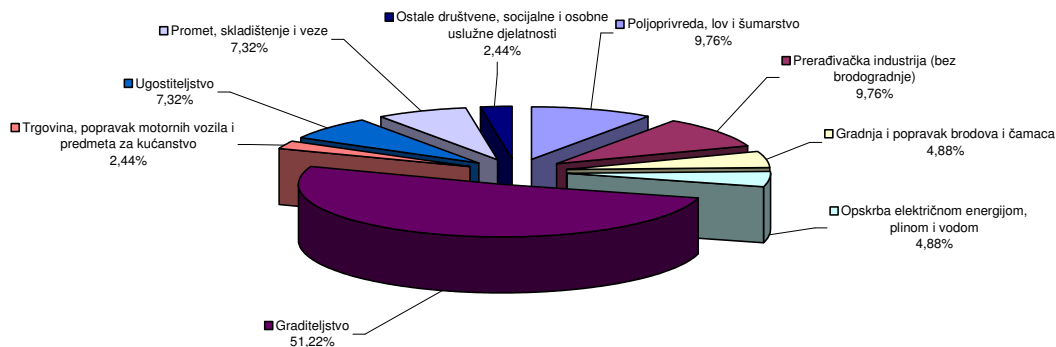
**Slika 3. Teško stradali radnici u 2007. godini
– Izvornik Državni inspektorat**

TEŠKO STRADALI U 2007. GODINI

**Slika 4. Smrtno stradali na radu u 2007. godini prema privrednim granama
– Izvornik Državni inspektorat**

SMRTNO STRADALI U 2007. GODINI

Ukupno su ozljede na radu i profesionalne bolesti uzrok više od 1.000.000,00 izgubljenih radnih dana u posljednje tri godine (Slika 5).

Slika 5. Sumarni podaci o ozljedama na radu i profesionalnim bolestima u razdoblju 1997.-2007. godina

Podaci o ozljedama na radu i prof. bolestima po godinama											
	1997.	1998.	1999.	2000.	2001.	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Prosječan broj zaposlenih	1.443.513	1.312.892	1.300.762	1.299.748	1.305.192	1.333.755	1.349.535	1.378.057	1.400.450	1.426.594	1.480.972
Broj ozljeda na radu	23.043	22.965	22.814	22.051	21.744	21.184	23.042	25.776	24.396	24.932	25.179
Broj ozljeda na 1000 radnika	16,0	17,5	17,5	17,0	16,7	15,9	17,1	18,7	17,42	17,45	17,0
Broj smrtnih slučajeva na radu	30	42	21	29	31	30	47	37	45	46	41
Broj smrtnih slučajeva na radu i u svezi s radom	59	49	32	40	42	44	50	47	61	58	44
Broj profesionalnih bolesti	258	152	499	81	91	71	124	113	73	65	73
Broj izgubljenih dana zbog ozljeda na radu	556.949	576.422	543.201	533.704	547.949	533.837	580.658	956.495	1.062.964	1.108.323	1.214.739
Broj izgubljenih dana zbog profesionalnih bolesti	7.610	5.350	12.454	2.309	2.666	2.081	3.633	3.309	2.138	1.885	1.898
Ukupno izgubljenih dana	564.559	581.772	555.655	536.013	550.615	535.917	584.291	959.768	1.065.102	1.110.208	1.216.637

Tablica 5.

TROŠKOVI ZA ISPLAĆENA BOLOVANJA PO UZROCIMA ZA 2006. GOD.

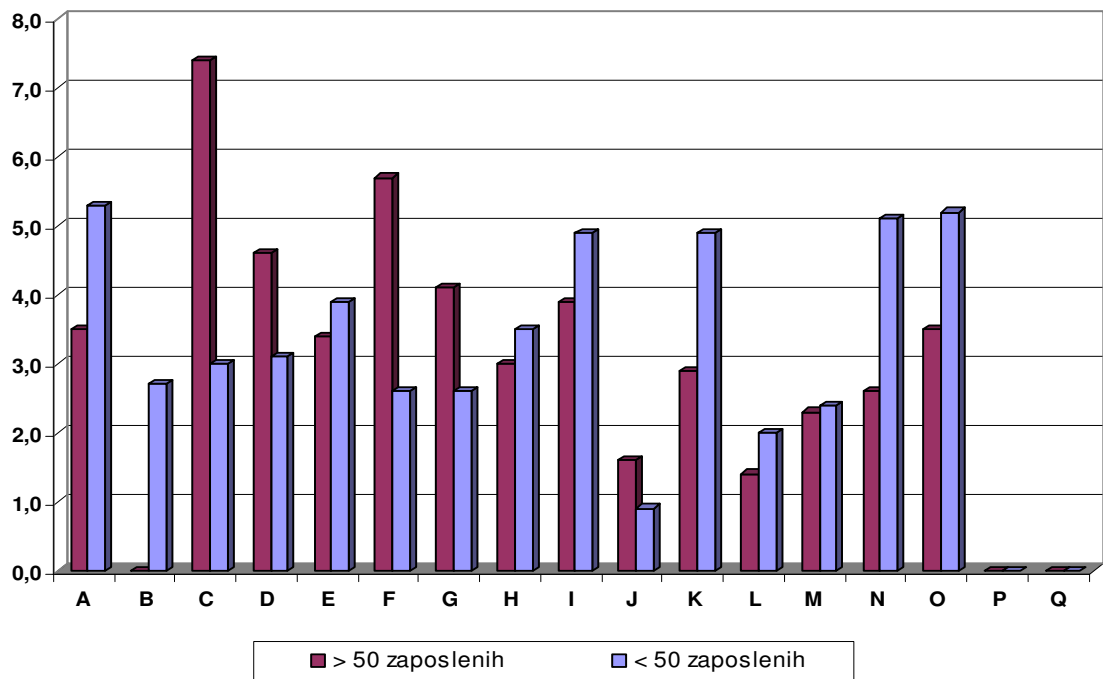
Uzroci bolovanja	Slučajevi bolovanja	%	Troškovi	%
A0 Bolesti	58 688	89,0	685 440 295,04	87,3
B0 Ozljede na radu	7 177	10,9	98. 418 257,28	12,6
C0 Profesionalna oboljenja	36	0,1	1. 082 817,89	0,1
U K U P N O	65 901	100,0	784 941 370,21	100,00

2.3. Medicina rada i suradnja s poslodavcima

Zbog odgovornosti za sigurnost i zdravlje na radnom mjestu poslodavac je dužan izraditi procjenu opasnosti kojom se utvrđuje rizik za oštećenje zdravlja na pojedinom radnom mjestu i pri izloženosti pojedinoj štetnosti ili skupini štetnosti. Ova obveza je u Hrvatskoj uređena i provodi se prema Pravilniku o izradi procjene. Procjenu opasnosti provodi multidisciplinarni tim, u kojem obvezno sudjeluje specijalist medicine rada.

Hrvatski zavod za medicinu rada je, u suradnji sa službama zaštite na radu, poslodavcima i predstavnicima radnika, unutar posebnog programa koji je financirao Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, izradio mapu štetnosti, opasnosti i napora u poduzećima u Republici Hrvatskoj. Iz analiziranih podataka vidljivo je da u malim i srednjim poduzećima još ne postoji dovoljna svijest o opasnostima, naporima i štetnostima i da je potrebno učiniti dodatnu edukaciju poslodavaca i radnika u tim poduzećima. Na slici 2. prikazan je prosječan broj opasnosti u malim i srednje velikim, odnosno velikim poduzećima u Republici Hrvatskoj.

Slika 2. Prikaz prosječnog broja opasnosti kojima je izložen jedan radnik u tvrtkama koje zapošljavaju više i tvrtkama koje zapošljavaju manje od 50 radnika

- A poljoprivreda, lov, šumarstvo
- B ribarstvo
- C rudarstvo
- D prerađivačka industrija
- E opskrba električnom energijom, plinom
- F građevinarstvo
- G trgovina na veliko i malo
- H ugostiteljstvo
- I promet, skladištenje i veze
- J financijsko posredovanje
- K poslovanje nekretninama, iznajm. i posl. usl.
- L javna uprava i obrana; obv. socijal. osig.
- O ostale društvene, socijalne i osobne djelat.
- P privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem
- Q izvan teritorijalne organizacije

Zakon i propisi koji će se donijeti na temelju Zakona omogućiti će prisutnost članova tima medicine rada u poslovnim subjektima u Republici Hrvatskoj i aktivno sudjelovanje u zaštiti zdravlja i osiguranju sigurnosti na radu.

Prema Zakonu o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu sprečavanje, liječenje i naknade zbog bolesti i ozljeda na radu su prava koja radno aktivna populacija ostvaruje iz obveznog zdravstvenog osiguranja i s osnove prevencije i s osnove liječenja profesionalnih bolesti i ozljeda na radu. Iako su, sukladno tada važećem Zakonu o zdravstvenom osiguranju iz 2001. godine poslodavci odvajali posebna sredstva (0,5%), niti jedna preventivna aktivnost nije bila financirana iz državnog proračuna, a putem Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje nije jasno propisan način po kojemu je dijagnosticiranje profesionalnih bolesti i bolesti vezanih uz rad dostupno radnicima pod istim uvjetima kao dijagnosticiranje svih ostalih bolesti bez obzira na uzrok. Stoga se najveći dio profesionalnih bolesti, a osobito bolesti vezanih uz rad, na vrijeme nije niti prepoznao pa se nije ni provodila učinkovita preventiva. Stupanjem na snagu Zakona o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu u potpunosti se osigurava jasna uloga specijalista medicine rada u utvrđivanju da li je bolest od koje radnik boluje profesionalna bolest, a taj dio dijagnostičkog postupka plaća Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu.

Zdravstveni radnici i suradnici

U Republici Hrvatskoj ne postoji posebna edukacija medicinskih sestara, psihologa niti toksikologa za područje medicine rada. U zemljama EU osim specijalista medicine rada i medicinskih sestara u timu se nalaze i stručnjaci zaštite na radu, a kao dio tima ili vanjski suradnici psiholozi s edukacijom iz područja zdravstvene zaštite radnika, toksikolozi i drugi stručnjaci ovisno o gospodarskoj djelatnosti i vrstama štetnosti kojima se radnici izloženi. Stoga je zadatak Hrvatske psihološke komore osmišljavanje plana edukacije i provođenje dodatne edukacije psihologa iz područja medicine rada. Hrvatska psihološka komora izrađuje plan i program.

U zemljama EU ne postoji pojam poslova s posebnim uvjetima rada, već dinamiku i sadržaj pregleda i ostalih preventivnih aktivnosti za sprečavanje profesionalnih bolesti, bolesti vezanih uz rad i ozljeda na radu (obilazak radnog mjesta, ankete radnika o zdravstvenim tegobama vezanim uz rad, edukacija radnika i poslodavaca) procjenjuje specijalist medicine rada zajedno sa stručnjacima zaštite na radu, a ovisi o vrsti poslova koje radnik obavlja, štetnostima i njihovim razinama na konkretnim radnim mjestima. Pravilnikom o provođenju mjera specifične zdravstvene zaštite radnika uskladit će se ovaj dio specifične zdravstvene zaštite sa europskih standardima. Predviđeno je da Hrvatski zavod za medicinu rada uputi prijedlog Pravilnika ministru zdravstva tijekom trećeg kvartala 2008. godine.

3. SUSTAV MIROVINSKOG OSIGURANJA I ZAŠTITA NA RADU

Sustav mirovinskog osiguranja je sustav zaštite osoba za slučaj nastanka rizika starosti, invalidnosti i smrti s dugoročnim posljedicama i u skladu s tim dugoročnim davanjima, u kojem se ostvaruju određena materijalna prava u slučaju nastanka nekog od osiguranih rizika, dakle invalidnosti, tjelesnog oštećenja i smrti uslijed ozljeda na radu i profesionalnih bolesti. Ovo područje uređuju Zakon o mirovinskom osiguranju, Zakon o listi tjelesnih oštećenja, Zakon o listi profesionalnih bolesti te Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem kao i propisi doneseni za njihovu primjenu.

Nakon reforme, sustav mirovinskog osiguranja u Republici Hrvatskoj uređen je kao:

- obvezno mirovinsko osiguranje generacijske solidarnosti (prvi stup)
- obvezno mirovinsko osiguranje primjenom kapitalizacije (drugi stup) i
- dobrovoljno mirovinsko osiguranje primjenom kapitalizacije (treći stup).

Zaštita u slučaju nastanka profesionalnih rizika u hrvatskom mirovinskom osiguranju je za sada uređena u sklopu mirovinskog osiguranja generacijske solidarnosti (prvi stup), u kojem se ostvaruje naknada zbog tjelesnog oštećenja, invalidska ili obiteljska mirovina zbog ozljeda na radu ili profesionalnih bolesti (Zakon o mirovinskom osiguranju). To znači da u postojećem sustavu mirovinskog osiguranja troškove ozljeda na radu i profesionalnih bolesti, umjesto poslodavaca kod kojih su se radnici ozlijedili odnosno razboljeli, snose solidarno svi obveznici plaćanja doprinosa za mirovinsko osiguranje (svi zaposleni, pripadnici samostalnih djelatnosti).

Prema odredbama Zakona o mirovinskom osiguranju na područje zaštite na radu odnose se sljedeći instituti, i to:

- **neposredna opasnost od nastanka invalidnosti**, koja nije posebno zakonski razrađena i na temelju koje se ne može ostvariti pravo iz mirovinskog osiguranja. Neposredna opasnost od nastanka invalidnosti nije rizik, već samo stanje koje upozorava na budući rizik nastanka invalidnosti ako osiguranik nastaviti raditi pod dotadašnjim uvjetima;
- **invalidska mirovina** u slučaju nastanka opće invalidnosti ili profesionalne invalidnosti zbog ozljeda na radu ili profesionalne bolesti;
- **obiteljska mirovina**, u slučaju smrti nastale zbog ozljede na radu ili profesionalne bolesti;
- **naknada zbog tjelesnog oštećenja**.

Iako se u sustavu mirovinskog osiguranja sustavno ne prati stanje zaštite na radu postoje podaci koji se odnose na stanje zaštite na radu u Hrvatskoj. Prema podacima iz Statističkih informacija Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje – travanj 2007.:

- broj korisnika starosnih mirovina 576.138
- broj korisnika invalidskih mirovina 237.376 od kojih je pravo na invalidsku mirovinu zbog opće nesposobnosti steklo preko 180.000 osoba. Ujedno, broj korisnika naknade za tjelesno oštećenje koje je uzrokovano ozljedom na radu ili profesionalnom bolesti prelazi preko 2.000 osoba.

Dok u sustavu zdravstvenog osiguranja postoje zakonska rješenja vezana za preventivu kojima bi bilo moguće materijalno poticati poslodavce na bolju provedbu zaštite na radu, u sustavu mirovinskog osiguranja takva rješenja ne postoje.

4. DRŽAVNA UPRAVA

4.1 Područje rada i zaštite na radu

U skladu s odredbama Zakona o zaštiti na radu u sastavu Ministarstva rada i socijalne skrbi osnovan je početkom 2002. Zavod za zaštitu na radu, čije su zadaće:

- stvaranje sustava za praćenje stanja zaštite na radu, a naročito glede broja i vrsta ozljeda na radu i profesionalnih bolesti,
- istraživanje rizika glede ozljeda na radu i profesionalnih bolesti, utvrđivanje kriterija i postupaka u svezi s organizacijom rada prilagođenom radnicima,

- davanje prijedloga Nacionalnom vijeću za zaštitu na radu glede unapređenja zaštite na radu,
- izrada stručnih podloga za ministra na područjima za koja je ovlašten, naročito pri izradi propisa i suradnji na europskoj razini,
- suradnja s međunarodnim i nacionalnim organizacijama i ustanovama za zaštitu na radu te praćenje stranih propisa s područja zaštite na radu,
- suradnja pri izradi hrvatskih norma iz zaštite na radu,
- izrada stručnih mišljenja s područja zaštite na radu za različite subjekte,
- izrada metoda ispitivanja te modela za rješavanje problema u svezi sa zaštitom na radu na temelju podataka dobivenih istraživanjima,
- izrada programa namijenjenih stručnjacima zaštite na radu, poslodavcima i njihovim ovlaštenicima te sudjelovanje u provjeri njihova znanja,
- izrada stručnih podloga glede zaštite na radu za izradu nastavnih programa i planova za osposobljavanje, usavršavanje i školovanje te stalno osposobljavanje.

Zavod za zaštitu na radu davao je stručnu pomoć udruženjima poslodavaca, sindikatima, ustanovama i trgovačkim društvima te fizičkim osobama ovlaštenima za obavljanje poslova zaštite na radu kao i tijelima uprave glede podataka iz svog djelokruga. Odredbama Zakona o zaštiti na radu bile su utvrđene i zadaće Zavoda za zaštitu na radu u svrhu promicanja zaštite na radu:

- vođenje stručne knjižnice i dokumentacijskog središta otvorenih za javnost,
- tiskanje letaka i drugih promidžbenih materijala, provedba akcija s pojedinih područja zaštite na radu,
- objavljivanje stručnih radova te održavanje savjetovanja i izložaba s područja zaštite na radu.

Pri tome je potrebno naglasiti da se u razdoblju od 2001. do 2004. godine vrlo malo učinilo na području promicanja zaštite na radu, osim što su u suradnji s kolegama iz Austrije održana dva međunarodna savjetovanja u Opatiji te dva okrugla stola u Stubičkim Toplicama. Godine 2004. zavod je praktički prestao s radom, iako se nisu mijenjale zakonske odredbe u tom dijelu. Tako se dio djelatnosti Zavoda od 2004. godine i to u dijelu pravna, tehnička i metodološka potpora Ministarstvu gospodarstva, inspekciji rada i socijalnim partnerima gotovo i ne provodi.

4.2 Odjel u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva

Uredbom o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva iz 2004. godine utvrđene su zadaće Odjela zaštite na radu. To su u prvom redu upravni i stručni poslovi vezani za aktivnu politiku zaštite na radu (velikim dijelom preuzete zadaće Zavoda za zaštitu na radu), zatim sudjelovanje u izradi i predlaganje propisa na području zaštite na radu, organizacija i provođenje stručnih ispita, sukladno Zakonu o zaštiti na radu te drugi poslovi koje odredi ministar. Glavnina poslova odnosi se na usklađivanje naših propisa s područja zaštite na radu s odredbama odgovarajućih smjernica EU, što nije ograničeno samo na izradu nacрта propisa već i izradu odgovarajućih analiza, kao npr. analize usklađenosti sa smjericama Europske unije kao i analize učinaka primjene pojedinih propisa usklađenih s propisima Europske unije na sigurnost i zdravlje radnika, ali i troškova za naše gospodarstvo.

Upravni poslovi obuhvaćaju poslove u svezi s polaganjem stručnog ispita stručnjaka zaštite na radu, izdavanjem ovlaštenja za ovlaštene pravne osobe kao i pojedine poslodavce za obavljanje poslova na izradi procjene opasnosti, osposobljavanjem radnika za rad na siguran način, ispitivanjem strojeva i uređaja s povećanim opasnostima kao i ispitivanjem radnog

okoliša. Sada je međutim, Odjel zaštite na radu u kojem su zaposlena 3 djelatnika (1 načelnik i 2 inženjera), zadužen gotovo isključivo za prilagodbu hrvatskih propisa europskim direktivama.

Razvidno je da u zadaće ovog Odjela ne spadaju osobito mjere promicanja zaštite na radu kao ni pružanje stručne pomoći čimbenicima koji djeluju na ovom području (poslodavci, sindikati, ovlaštene ustanove i trgovačka društva za poslove zaštite na radu), koje bi trebalo omogućiti našem gospodarstvu da lakše i uz manje troškove podignu razinu zaštite na radu kako postoji i u Europskoj uniji. Ujedno se ne obavljaju zadaće vezano za stručnu potporu tijelima državne uprave, posebice inspekciji rada.

4.3 Nacionalno vijeće za zaštitu na radu

Na temelju članka 3. stavka 2 Zakona o zaštiti na radu, Vlada Republike Hrvatske je na sjednici održanoj 19. travnja 2007. godine donijela Odluku o osnivanju nacionalnog vijeća za zaštitu na radu.

Zadaće Nacionalnog vijeća za zaštitu na radu su:

- kritički preispituje sustav i politiku zaštite na radu i o svojim nalazima i ocjenama izvješćuje Vladu Republike Hrvatske;
- proučava zakone i druge propise kojima se štiti sigurnost i zdravlje osoba na radu te, prema potrebi, predlaže Vladi Republike Hrvatske njihovo usklađivanje međusobno i s međunarodnim propisima;
- razmatra nacрте propisa kojima se štiti sigurnost i zaštita zdravlja osoba na radu vezanih za usklađivanje s odgovarajućim direktivama Europske unije;
- u suradnji s predstavnicima poslodavaca i sindikata priprema za Vladu Republike Hrvatske potrebne stručne podloge za utvrđivanje politike i mjera zaštite na radu;
- razmatra izvješća Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstva zdravstva i socijalne skrbi, Državnog inspektorata, Hrvatskog zavoda za medicinu rada, Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu, te drugih tijela i ustanova, vezano za pitanja sigurnosti i zaštite zdravlja na radu;
- obavještava Vladu Republike Hrvatske o svojim stavovima i podnosi joj prijedloge u vezi sa zaštitom zdravlja na radu;
- obavlja i druge poslove na zahtjev Vlade Republike Hrvatske.

Nacionalno vijeće ima predsjednika i deset članova, a čine ga predstavnici Vlade Republike Hrvatske (3), poslodavaca (2), sindikata (2), ustanova za zaštitu zdravlja (2) i istaknutih stručnjaka zaštite na radu (2). Administrativne poslove za Nacionalno vijeće obavlja Ured za socijalno partnerstvo Vlade RH.

4.4 Državni inspektorat

4.4.1 Ustrojstvo

Inspektori rada Državnog inspektorata nadziru primjenu zakona i drugih propisa kojima se uređuju odnosi između poslodavaca i radnika, a posebice primjenu propisa koji se odnose na obvezu poslodavca da radnike u propisanim rokovima prijavljuje nadležnim tijelima mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, radno vrijeme, plaće, zapošljavanje i rad malodobnika, žena, trudnica, porodilja, invalida, stranaca i dr., uvjete rada, zaštitu radnika, sigurnost i zaštitu zdravlja radnika, te osobito zaštitu zdravlja malodobnika, žena i invalida.

U području zaštite na radu inspektori rada nadziru provedbu propisa kojima su uređeni sigurnost i zaštita zdravlja radnika na radu kod poslodavaca te osoba koje nisu u radnom odnosu s poslodavcem, odnosno osoba koje se nalaze na stručnom osposobljavanju, učenika i studenata na praktičnoj obuci, osoba koje za vrijeme izdržavanja kazne zatvora ili odgojne mjere obavljaju naređene poslove, osoba koje obavljaju djelatnost osobnim radom, kao i poslovnih suradnika, djelatnika tijela državne uprave, korisnika usluga i drugih osoba koje dolaze u prostorije i prostore poslodavaca. Zakonom o zaštiti na radu („Narodne novine“ br. 59/96, 94/96, 114/03 i 100/04) izuzete su iz nadležnosti inspektora rada za zaštitu na radu osobe na radu i druge osobe u oružanim snagama, redarstvenim službama i kućne pomoćnice. Isto tako, odredbama posebnih zakona utvrđena je nadležnost drugih tijela državne uprave za nadzor provedbe propisa kojima se štiti sigurnost i zdravlje osoba na radu i drugih osoba na plovnim objektima, u javnom prijevozu, osobama koje u djelatnosti rudarstva obavljaju poslove istraživanja i eksploatiranja mineralnih sirovina, te osobama koje obavljaju poslove vatrogastva, razminiranja i privatne zaštite ljudi i imovine.

Sukladno odredbama čl. 4., 8., 11. i 19. Zakona o Državnom inspektoratu, te odredbama čl. 20., 21., 22., 27., 28., 29. i 30. Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Državnog inspektorata, nadzor provedbe propisa kojima se uređuju odnosi između poslodavca i radnika (radnim odnosima i o zaštiti na radu) obavljaju inspektori rada i viši inspektori rada u područnim jedinicama Državnog inspektorata te ispostavama područnih jedinica.

Tijekom 2007. godine u Državnom inspektoratu započeli su poslovi na uspostavi sustava financijskog upravljanja i kontrole (FMC) u okviru kojega su sagledane i pripremljene potrebne promjene u svezi sa ustrojstvom. Aktivnosti od početka 2007. godine do 30. rujna 2008. godine odnosile su se na utvrđivanje vizije te osnovnih ciljeva Državnog inspektorata. U tijeku je izrada mape (popisa i opisa) poslovnih procesa i utvrđivanje rizika koji bi mogli negativno utjecati na ostvarenje ciljeva te utvrđivanje kontrola kako bi se utvrđeni rizici otklonili. U svezi navedenog donesena je Uredba o izmjenama i dopunama uredbe o unutarnjem ustrojstvu državnog inspektorata („Narodne novine“ br. 127/07) od 07. prosinca 2007. godine. Sukladno navedenoj Uredbi inspektori rada djeluju u sastavu Državnog inspektorata u dvije razine:

1. Provedbu inspekcijaskog nadzora na mjestima rada u prvom stupnju inspekcijaskog nadzora obavljaju inspektori rada i viši inspektori rada ustrojeni u pet područnih jedinica (Osijek, Rijeka, Split, Varaždin i Zagreb) koje zajedno sa svojim ispostavama pokrivaju područje cijele Republike Hrvatske. Unutar područnih jedinica inspektori rada su ustrojeni u odsjeke za nadzor u području radnih odnosa (radno pravo) i odsjeke za nadzor u području zaštite na radu (sigurnost i zaštita zdravlja na radu) kojima rukovodi voditelj - inspektor rada odgovarajućeg područja nadzora. U svakoj područnoj jedinici, Odsjek za nadzor u području radnih odnosa i Odsjek za nadzor u području zaštite na radu zajedno čine Odjel za nadzor u području rada i zaštite na radu kojim rukovodi načelnik - inspektor rada. Ujedno načelnici Odjela u područnoj jedinici imaju stručne ovlasti i u odnosu na inspektore u ustrojstvenim jedinicama nižeg ranga svoje područne jedinice.

2. Uz naprijed navedeno, u sjedištu Državnog inspektorata ustrojena je Služba nadzora u području rada i zaštite na radu, sa središnjim Odjelom radnih odnosa i Odjelom zaštite na radu, kojom rukovodi pomoćnik glavnog inspektora Državnog inspektorata - inspektor rada. Navedeni odjeli prate provedbu propisa i sudjeluju u izradi propisa čiju provedbu nadziru inspektori rada, poduzimaju mjere za pravodobno, učinkovito i stručno obavljanje nadzora i poduzimanje propisanih mjera, pripremaju Programe rada i izvješća o radu, izrađuju i predlažu napatke za rad inspektora za provođenje nadzora i daju stručna mišljenja o primjeni propisa iz svog djelokruga, surađuju s drugim tijelima državne uprave, udrugama radnika i poslodavaca, te međunarodnim institucijama, izrađuju nacрте drugostupanjskih rješenja po

žalbama koje rješava Povjerenstvo za žalbe Državnog inspektorata te izrađuju prijedloge odgovora na tužbu Upravnom sudu Republike Hrvatske protiv rješenja Povjerenstva za žalbe u području radnih odnosa i području zaštite na radu. Ujedno načelnici Odjela u sjedištu Državnog inspektorata imaju stručne ovlasti i u odnosu na inspektore u ustrojstvenim jedinicama nižeg ranga.

4.4.2 Pregled inspektora rada za zaštitu na radu

Sukladno već spomenutim odredbama članka 21. ZDI-a te obzirom na ukupan broj radnika u Republici Hrvatskoj (1 480 972), potreban broj inspektora rada za zaštitu na radu bio bi oko 185, jer je tim odredbama utvrđeno da je jedan inspektor rada (za radne odnose i za zaštitu na radu - ukupno), potreban na svakih 4.000 zaposlenih. Pravilnikom o unutarnjem redu Državnog inspektorata utvrđeno je da bi poslove inspektora rada za zaštitu na radu trebalo obavljati ukupno 110 inspektora, od kojih je 6 predviđeno u središnjem Odjelu zaštite na radu, a 104 inspektora u područnim jedinicama – odsjecima za nadzor u području zaštite na radu, odnosno ispostavama. Na dan 31. prosinca 2007. godine u Republici Hrvatskoj je radilo ukupno 96 inspektora (na dan 31. prosinca 2006. g. radilo je 85 inspektor), od čega 91 u odsjecima i ispostavama područnih jedinica (na dan 31. prosinca 2006. g. radilo je 82 inspektora) i 4 u središnjem odjelu. Uz poslove rukovođenja inspekcijske nadzore u području zaštite na radu obavlja 5 voditelja odsjeka i 3 voditelja ispostava te načelnik odjela u središnjem Odjelu (tablica 1.)

Od navedenih inspektora, 17 inspektora je započelo raditi tijekom 2007., a 6 ih je tijekom te godine napustilo ovu službu.

Za inspektora rada za zaštitu na radu (čl. 20. ZDI-a, nakon izmjena i dopuna u NN. br.129/05) može biti primljena i raspoređena osoba koja pored zakonom utvrđenih uvjeta za prijam u državnu službu ispunjava i slijedeće posebne uvjete: *visoku stručnu spremu, odnosno stečen stupanj prvostupnika u skladu sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju u području tehničkih znanosti: brodogradnja; elektrotehnika; građevinarstvo; grafička tehnologija; kemijsko inženjerstvo; metalurgija; strojarstvo; tekstilna tehnologija; zrakoplovstvo; raketna i svemirska tehnika; organizacija rada i proizvodnje; sigurnost i zaštita na radu i najmanje dvije godine radnog staža u struci te položen državni stručni ispit za inspektora rada*, dok se za višeg inspektora rada za zaštitu na radu može primiti i rasporediti osoba koja ispunjava spomenute uvjete za inspektora i ako ima najmanje deset godina radnoga staža u struci, od čega tri godine kao inspektor rada s položenim državnim stručnim ispitom. Od ukupno 68 inspektora rada za zaštitu na radu u prvom stupnju inspekcijskog nadzora

- 2 su magistra znanosti
- 18 diplomiranih inženjera strojarstva
- 8 diplomiranih inženjera kemijskog inženjerstva
- 4 diplomirana inženjera elektrotehnike
- 1 diplomirani inženjer graditeljstva
- 16 diplomiranih inženjera drugih znanstvenih područja
- 12 diplomiranih inženjera struke
- 7 inženjera struke.

Od novoprimitljenih inspektora rada za zaštitu na radu, 13 ih nema položen državni stručni ispit, a rok za polaganje istoga im istječe tijekom 2008. g. te ga mogu položiti u propisanom roku.

4.4.3 Uvjeti rada

Tijekom 2007. godine većini inspektora rada su bili osigurani prilično dobri uvjeti rada u pogledu nužne kompjutorske opreme i uredskog namještaja, no potrebno je dodatno pojačano angažiranje nadležnih stručnih službi u Vladi Republike Hrvatske i u Državnom inspektoratu (logistika) kako bi se žurno osiguralo odgovarajuće umrežavanje i na razini područnih jedinica i na razini cijelog Državnog inspektorata tj. operative sa središnjim odjelima i službama, ali i umrežavanje sa drugim tijelima koja obavljaju određene poslove u području rada i zaštite na radu (ministarstva, zavodi i sl.), posebice tijelima koja vode registre trgovačkih društava, trgovaca pojedinaca, obrtnika, ustanova i sl. ili odgovarajuće evidencije o osiguranicima mirovinskoga i zdravstvenoga osiguranja, o ozljedama na radu i profesionalnim bolestima, o nezaposlenima, o strancima, sa sudovima radi dostupnosti sudske prakse, i slično, osiguranje odgovarajućih osobnih zaštitnih sredstava, te je za inspektore rada za zaštitu na radu potrebna opskrba dodatnim tehničkim sredstvima za obavljanje nadzora kao i odgovarajuća vozila pri nadzoru na privremenim radilištima u izgradnji infrastrukturnih građevina i šumarstvu.

Dnevne i noćne akcije kao i nadzori u povodu ozljeda ukazuju na čestu potrebu međusobnog komuniciranja inspektora, komuniciranja sa voditeljem ispostave – odsjeka, kao i komuniciranja sa središnjim odjelom tijekom obavljanja nadzora, za što je potrebna odgovarajuća dodatna oprema.

5. OBRAZOVANJE

5.1 Sustav obrazovanja

5.1.1 Profesionalno usmjeravanje

Usluge profesionalnoga usmjeravanja u Republici Hrvatskoj najsustavnije se pružaju kroz djelovanje 22 područne službe Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje. S obzirom da je prva Stanica za profesionalno savjetovanje uspostavljena 1931. godine u Hrvatskome zavodu za zapošljavanje, možemo govoriti o tradiciji od 77 godina pružanja usluga profesionalnog usmjeravanja.

U području profesionalnoga usmjeravanja Hrvatski zavod za zapošljavanje surađuje i s drugim sustavima, osobito sustavom obrazovanja. Osim u Zakonu o posredovanju pri zapošljavanju i pravima za vrijeme nezaposlenosti u kojemu su definirani postupci pripreme za zapošljavanje čiji je sastavni dio profesionalno usmjeravanje, u postojećim zakonima obrazovnog sustava profesionalno usmjeravanje ne zauzima značajnije mjesto niti su njegove aktivnosti u većoj mjeri zastupljene.

U kontekstu cjeloživotnog učenja značaj profesionalnog usmjeravanja postaje sve veći, što je posljedica dinamičnih gospodarskih promjena, te razvoja svijesti o važnosti ljudskog kapitala. Obrazovni sustav u Republici Hrvatskoj u nedovoljnoj se mjeri bavi profesionalnim usmjeravanjem učenika; stoga se profesionalno informiranje i savjetovanje učenika osnovnih i srednjih škola i njihovih roditelja u velikoj mjeri i nadalje provodi u područnim službama Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje.

Međutim, kako odabir zanimanja više ne predstavlja jednokratnu životnu odluku, sve su češće situacije da osobe tijekom svog profesionalnog vijeka višekratno mijenjaju svoja zanimanja.

Stoga korisnici usluga profesionalnog usmjeravanja u sve većoj mjeri postaju odrasle osobe. Na taj način se broj osoba korisnika usluga profesionalnog usmjeravanja, bez obzira jesu li u statusu nezaposlene ili zaposlene osobe u prethodnom razdoblju značajno povećao. Posljedica navedene situacije jeste da se Hrvatski zavod za zapošljavanje sve više usmjerava na rad sa svojom ključnom ciljnom skupinom – nezaposlenim osobama, te se uz sva nastojanja rad s učenicima nužno smanjuje, odnosno u najvećoj mjeri usluge profesionalnog usmjeravanja pružaju se određenim prioritetnim kategorijama učeničke populacije, kao što su učenici s teškoćama u razvoju, učenici sa zdravstvenim teškoćama i sl. Temeljem navedenog, nameće se potreba za jačanjem kapaciteta obrazovnog sustava u području aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, kroz suradnju sa svim relevantnim partnerima na lokalnim, regionalnim i nacionalnoj razini.

Nadalje, sve troškove profesionalnog savjetovanja, sve troškove zdravstvenih pregleda za potrebe profesionalnog usmjeravanja te najveći dio troškova profesionalnog informiranja snosi isključivo Hrvatski zavod za zapošljavanje. Stoga i financijske mogućnosti Zavoda za zapošljavanje mogu biti jedan od ograničavajućih čimbenika profesionalnog usmjeravanja, kako u pogledu broja obuhvaćenih korisnika, tako i u opsegu primijenjenih stručnih postupaka.

O potrebi pravodobnog profesionalnog usmjeravanja i to s uključenom i medicinskom dijagnostikom, govore brojna istraživanja u Republici Hrvatskoj. Ona pokazuju da 10 - 15% djece predškolske i školske dobi ima neku kroničnu bolest, a raspon po pojedinim regijama kreće se od 10 do 30%. Razlog navedenim razlikama svakako su neujednačeni kriteriji pri odabiru učenika upućenih na timsku obradu profesionalnog usmjeravanja. Suradnja pedijatra i specijaliste školske medicine sa specijalistom medicine rada u timu profesionalnog usmjeravanja u pogledu upućivanja djece ne odvija se po određenim ujednačenim kriterijima.

U Republici Sloveniji ima 12,9%, u Njemačkoj 10%, a u Švedskoj 16% učenika s utvrđenim kroničnim bolestima. Većina istraživača bilježi porast bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva. Prema postojećim podacima u svijetu među bolestima vezanim uz rad prevladavaju bolesti sustava za kretanje, slijede bolesti dišnog sustava, bolesti srca i krvnih žila te radni stres. Za nezaposlene osobe sa zdravstvenim teškoćama kojima je potrebna promjena zanimanja, prekvalifikacija ili doškolovanje ne postoji metodologija praćenja pa tako ni pouzdani podaci o njihovom broju u populaciji.

Profesionalna selekcija uglavnom se provodi pri zapošljavanju radnika na poslove za koje su propisani ili su poželjni posebni uvjeti na strani radnika, a u svrhu sprečavanja ozljeda i bolesti rada i, neodvojivo, veće proizvodnosti. Takvi zahtjevi na strani radnika mogu se naknadno steći (školovanjem) ali i "izgubiti" utjecajem uvjeta rada ili starenja. Činjenica je da moderno društvo zahtijeva veliku horizontalnu mobilnost radne snage, što znači da se prethodni učinci dobrog profesionalnog usmjeravanja mogu izgubiti, ako se promjene provode bez ponovnog uključivanja profesionalnog usmjeravanja. Jedina alternativa je selekcija radnika pri zapošljavanju "tu i sada", tj. kada se žele (pre)zaposliti na opasne i štetne poslove. Jedini organizirani sustav selekcije postoji kroz propise vezane za poslove s posebnim uvjetima rada, a provode ga kadrovske službe u suradnji sa službom medicine rada. Zbog sve većih potreba za selekcijom nuđene radne snage, postojeće sudionike valjati će ojačati u svakom pogledu (propisi, kriteriji, kontrola).

Profesionalna selekcija se, osim u većim poduzećima koje imaju vlastite kapacitete za provođenje navedenog postupka, po zahtjevu poslodavaca provodi i u Hrvatskome zavodu za

zapošljavanje. Profesionalna selekcija u Zavodu provodi se za potrebe upućivanja nezaposlenih osoba u neki od odgovarajućih obrazovnih programa, odnosno za potrebe zapošljavanja. Profesionalno usmjeravanje kandidata za uključivanje u neki od odgovarajućih obrazovnih programa (sukladno zahtjevima tržišta rada) prethodi postupku profesionalne selekcije čiji je cilj identificirati kandidate koji će, sukladno njihovim potencijalima (prethodna znanja i vještine, radno iskustvo, sposobnosti, interesi i motivacija) biti uspješni u pohađanju obrazovnog programa i stjecanju kompetencija koje traži tržište rada.

5.2 Stanje u obrazovanju za zdravlje i sigurnost na radu

Sadašnje stanje na području obrazovanja za zdravlje i sigurnost na radu teško je precizno definirati, jer nema mjerljivih pokazatelja. O tome se naime ne vodi evidencija na državnoj razini niti je to predviđeno. Stoga se može govoriti o slobodnoj procjeni. Stanje je (relativno) zadovoljavajuće, jer se obrazovanje za zdravlje i sigurnost provodi u skladu s važećim propisima koji su sankcionirani. To istovremeno ne znači da je to sukladno stvarnim obrazovnim potrebama koje proizlaze iz prirode procesa rada i potrebe za očuvanjem radne sposobnosti. Sadašnja regulativa na području obrazovanja za zdravlje i sigurnost (što podrazumijeva: odgoj, naobrazbu i izobrazbu) zadovoljavajuća je, jer negdje načelno, a negdje vrlo precizno postavlja zahtjeve i obveze poslodavaca. Postavlja se samo pitanje primjene propisa i objektivne mogućnosti nadzora. Naime, dio poslodavaca to još uvijek ne prihvaća kao stvarnu potrebu i ulaganje u ljudske resurse, već samo kao obvezu čiju primjenu najčešće nastoje odgoditi.

Osnovni problemi u primjeni postojećeg sustava obrazovanja iz zaštite na radu proizlaze ponajprije iz nerazumijevanja biti stvari. Poslodavci moraju prepoznati vlastiti interes da ulaganjem u obrazovane kadrove štite vlastitu imovinu, ljudske živote i zdravlje, smanjuju troškove, ostvaruju veću dobit, zadovoljstvo radnika, a u krajnjem i dobrobit društvene zajednice.

Osim poslodavaca važan čimbenik su i tijela državne uprave. Svaka struka preferira svoje specifičnosti u tehnologiji rada. Kad se radi o obrazovanju za zdravlje i sigurnost u taj su proces nedovoljno uključeni pedagozi, andragozi i psiholozi, pa se time bave osobe drugih zvanja i zanimanja. Time se već u početku čine pogreške. Na primjer, u oblikovanju planova i programa, definiranju organizacijskih oblika osposobljavanja ili drugih sastavnica odgojno-obrazovnog procesa koji završavaju izradom pedagoških instrumenata, sudjeluju trgovačka društva za zaštitu na radu, ali ne i ustanove kao što su npr. Agencija za odgoj i obrazovanje, Učiteljski fakultet, Filozofski fakultet, Hrvatsko andragoško društvo itd.

U poduzećima radnici imaju pravo izabrati svoje predstavnike (povjerenike radnika za zaštitu na radu). Uglavnom zbog manjkave edukacije, ovi povjerenici radnika do sada nisu preuzeli zakonom propisane im zadaće. U tijeku su procesi koji bi mogli izmijeniti njihovu ulogu: sindikati su shvatili da moraju preuzeti dio odgovornosti za provođenje zaštite na radu. Stvaranje mreže u sastavu zaštite na radu na razini sindikalnih organizacija dati će mogućnost različitim predstavnicima u zaštiti na radu dobivanja potrebnih informacija u svezi s problemima i mogućim rješenjima u zaštiti na radu.

5.3 Stanje u školovanju profesionalnih kadrova za zaštitu na radu

Tradicija stručnog visokoškolskog obrazovanja stručnjaka zaštite na radu postoji u Hrvatskoj od 1963. godine, kada je osnovan dvogodišnji studij za stjecanje zvanja inženjera sigurnosti

kojim se stjecala viša stručna sprema. Od 1997. godine u Hrvatskoj je uveden četverogodišnji stručni studij sigurnosti kojim se stjecala visoka stručna sprema i stručni naziv diplomirani inženjer sigurnosti smjera zaštite na radu.

Primjenom Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju i promjenama u skladu s Bolonjskom deklaracijom, proveden je preustroj studija sigurnosti, pa sada postoji trogodišnji stručni studij čijim se završetkom stječe zvanje stručnog prvostupnika (bakalaureusa) sigurnosti, smjera zaštita na radu, na prvom stupnju visokog obrazovanja i 180 ECTS bodova, a nastavkom studija na specijalističkom diplomskom stručnom studiju sigurnosti zvanje stručni specijalist sigurnosti, smjera zaštita na radu na drugom stupnju visokog obrazovanja i 240 do 300 ECTS bodova. Pod određenim uvjetima, postoji i mogućnost nastavka školovanja upisom na poslijediplomski sveučilišni doktorski studij (uz diferencije).

Republika Hrvatska time je i prije ulaska u Europsku uniju uskladila svoje zakonodavstvo i praksu u školovanju stručnjaka zaštite na radu s odgovarajućim konvencijama kojih je potpisnica. U Hrvatskoj sada predstoji postupak usklađivanja zakonodavstva s novim propisima iz područja visokoškolskog obrazovanja, posebice propisa o stručnim nazivima i akademskim stupnjevima i razinama naobrazbe, koje će zamijeniti bivšu višu i visoku stručnu spremu, kako bi se usuglasili zahtjevi za obavljanje određenih poslova u zaštiti na radu za koje se traži odgovarajuća razina formalne i stručne naobrazbe.

6. ULOGA SOCIJALNIH PARTNERA U ZAŠTITI ZDRAVLJA I ZAŠTITI NA RADU

6.1 Uloga sindikata

Što se sindikata tiče najagilniji je u ovom trenutku Savez samostalnih sindikata Hrvatske, koji je uspostavio i značajnu suradnju s stručnjacima Međunarodne organizacije rada za područje zaštite na radu, organizirao i proveo osposobljavanje svojih sindikalnih povjerenika ali i omogućio osposobljavanje povjerenika iz drugih središnjica, te Hrvatska udruga sindikata koja ima višegodišnju tradiciju osposobljavanja svojih povjerenika radnika za zaštitu na radu od strane vlastitih (certificiranih) osposobljenih predavača (trenera). I druge središnjice su sve više zainteresirane za sadržaje s područja zaštite na radu prije svega vezano kolektivno pregovaranje.

6.2 Uloga poslodavaca

Među hrvatskim poslodavcima se razvija svijest o važnosti zaštite sigurnosti i zdravlja na radu, unatoč tome što uočavaju troškove koji za njih nastaju zbog poboljšanja radnog okruženja, pa čak i takve troškove i aktivnosti koje traže značajne ljudske i materijalne resurse te mogu utjecati na konkurentnost tvrtke. Poslodavci na svim razinama sudjeluju u tripartitnim tijelima i djeluju na području zaštite na radu. Veliki broj poslodavaca doživljava zaštitu na radu kao dugoročno ulaganje, a ne kao trošak. Hrvatska udruga poslodavaca čini napore da takav pristup prihvate i ostali hrvatski poslodavci, koji još nisu potpuno upoznati sa značajem svoje uloge u zaštiti sigurnosti i zdravlja radnika na radu i zaštiti zdravlja pučanstva u cjelini.

6.3 Sektorska vijeća Gospodarsko-socijalnog vijeća

Ured za socijalno partnerstvo inicirao je osnivanje sektorskih vijeća kao bipartitnih tijela u kojima će sudjelovati predstavnici najreprezentativnijih granskih udruga sindikata i poslodavaca. Sektorska vijeće osnivati će se na razini sektora/grana/djelatnosti sa ciljem zaštite i promicanja gospodarskih i socijalnih prava, odnosno interesa radnika i poslodavaca, vođenja usklađene gospodarske, socijalne i razvojne politike, poticanja, sklapanja i primjene kolektivnih ugovora te njihovog usklađivanja s mjerama gospodarske, socijalne i razvojne politike na razini pojedinih sektora, odnosno grana/djelatnosti.

Jedna od značajnijih komponenti međusobne suradnje sektorskih/granskih udruga sindikata i poslodavaca biti će i unapređivanje zaštite zdravlja i sigurnosti na radu u okviru grane/djelatnosti u kojoj djeluju. U tu svrhu Sektorska vijeća će pratiti stanje i predlagati mjere za unapređenje zaštite zdravlja i sigurnosti na radu u grani/djelatnosti u kojoj djeluju.

7. OSNOVNI PROBLEMI U PROVEDBI ZAŠTITE NA RADU

Glavni problem i dalje su nedovoljni administrativni kapaciteti tijela uprave, kako je i utvrđeno u Izvješću o analitičkom pregledu za Poglavlje 19. Socijalna politika i zapošljavanje te postavljeno kao mjerilo za otvaranje pregovora. Administrativni kapaciteti nedostatni su kako u brojčanom tako i u stručnom smislu za usklađivanje propisa s pravnom stečevinom Europske unije, nadzor nad provedbom propisa, stručnim i znanstvenim praćenjem stanja te za pružanje stručne pomoći svim čimbenicima na području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu.

Veliki problem u provedbi zaštite zdravlja na radu je i nedostatak specijalista medicine rada koji rade u zaštiti zdravlja na radu kao i njihova dobna struktura. Iako u Republici Hrvatskoj ima približno 300 specijalista medicine rada više od trećine njih rade kao izabrani liječnici, u liječničkim povjerenstvima Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje ili kao zaposlenici Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje. Republici Hrvatskoj stoga sada nedostaje za zadovoljavanje europskog standarda 152 specijalista medicine rada za rad u području specifične zdravstvene zaštite radnika.

Poslodavci još uvijek zaštitu zdravlja i zaštitu na radu smatraju troškom, a ne dobrim ulaganjem. Zaštita na radu najbolje je organizirana u velikim javnim poduzećima, dok je nedostatno obrazovanje i poslodavaca i radnika u malim i srednje velikim poduzećima, bez obzira kojoj djelatnosti pripadaju. Osim trajne edukacije na drugačije ponašanje poslodavaca svojim bi poticajnim mjerama trebao djelovati Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu, uvođenjem sustava bonus–malus, kojim bi se smanjivale stope doprinosa onim poslodavcima, koji ulažu u zaštitu, ali i Zakon o mirovinskom osiguranju, koji bi trebao propisati sustav sukladan sustavu bonus-malus za one poslodavce čiji radnici odlaze u invalidske mirovine zbog ozljeda na radu i profesionalne bolesti češće nego radnici drugih poslodavaca u istoj grani djelatnosti.

III. POTREBE

Temeljni strateški cilj sigurnosti i zaštite zdravlja na radu je osigurati stvaranje uvjeta za "zdravo radno mjesto", tj. za rad na siguran način i u uvjetima koji ne dovode do oštećenja zdravlja. Vezano za navedeno, potrebno je uzeti u obzir ciljeve utvrđene Strategijom Europske unije na području zdravlja i sigurnosti na radu za razdoblje od 2007. do 2012. prema kojoj se u navedenom razdoblju predviđa smanjenje broja ozljeda i broja slučajeva profesionalnih bolesti za 25%, što obvezuje i Republiku Hrvatsku kao buduću članicu Europske unije.

Vlada treba nadzirati stanje i predlagati uređivanje kako bi se definiralo što je to društveno prihvatljiv rizik. Aktivnosti za postizanje ciljeva mogu se svrstati u formalne i neformalne i zahtijevaju određivanje pravnog i institucionalnog okvira. Formalne su zakonske, pravne, obvezujuće aktivnosti, one u kojima sudjeluju tijela državne uprave i pravni subjekti. Neformalne aktivnosti za postizanje ciljeva su one kojima se potiče socijalni dijalog, podiže razina opće informiranosti i motivacije za očuvanje zdravlja i radne sposobnosti. Vlada Republike Hrvatske trebala bi osigurati namjenska sredstva za promicanje zaštite zdravlja na radu i za provođenje donesenog Akcijskog plana za područje zaštite zdravlja i sigurnost na radu.

1. OSNAŽIVANJE ADMINISTRATIVNIH KAPACITETA

1.1 Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu

U svrhu sustavnog praćenja stanja zaštite na radu kao i unapređenja zaštite na radu, Akcijskim planom predviđeno je do kraja 2008. godine ustrojavanje nove institucije za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu i to objedinjavanjem djelatnosti sadašnjeg Hrvatskog zavoda za medicinu rada i dijela djelatnosti Zavoda za zaštitu na radu koji je, prema Zakonu o zaštiti na radu, sastavni dio Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva.

Donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti na radu i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu tijekom 2008. godine stvoren je pravni okvir za ustrojavanje Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu koji počinje s radom 1. siječnja 2009.

Poslovi zavoda organizirat će se na način da će zakonodavnu inicijativu i nadzor nad radom u dijelu stručnih poslova imati Odjel zaštite na radu Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, a nadzor u dijelu medicine rada vršit će Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi.

U toj će instituciji biti zaposleno 55 stručnjaka medicine rada, psihologa, toksikologa i stručnjaka zaštite na radu, od kojih 35 u 2009. godini. U okviru nove institucije organizacijske jedinice bi se ustrojile tako da multidisciplinarno pokrivaju područje prevencije, statističkih istraživanja, edukacije i promocije zaštite zdravlja i sigurnosti na radu za sve korisnike: državnu upravu, radnike, poslodavce, specijaliste medicine rada, drugo zdravstveno osoblje u medicini rada, psihologe, toksikologe, visokoškolske ustanove, Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje, Hrvatski zavod za zapošljavanje, stručnjake zaštite na radu, radničke povjerenike i ostale korisnike usluga. Ovako ustrojena nova institucija, za čiju je uspostavu i novozaposlene potrebno osigurati u Državnom proračunu za 2009. godinu ukupno 10.000.000,00 kuna, bit će značajna administrativna i stručna podrška ne samo na normativnom području, već i u pravcu uspostavljanja kapaciteta za učinkovit savjetodavan, istraživački i preventivan rad.

Vlada Republike Hrvatske će preko ministarstava zaduženih za zdravstvo i rad donijeti uredbu o osnivanju Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu, imenovati privremenog ravnatelja, osigurati prostor za rad i predvidjeti financijska sredstva za rad. Slijedom navedenoga neophodno je napraviti izmjene i dopune zakona i provedbenih propisa u kojima su spominjane institucije od kojih se formira Hrvatski zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu. Zakonske izmjene je potrebno učiniti u skladu s Akcijskim planom za Poglavlje 19. – Socijalna politika i zapošljavanje.

1.2 Državni inspektorat

Na području jačanja administrativnih kapaciteta inspektora rada Državni inspektorat djelovao je na način da su se tijekom 2007. godine provodile propisane aktivnosti za popunu svakog upražnjenog radnog mjesta raspisivanjem četiri javna natječaja, te je primljeno ukupno 21 inspektor rada, od čega 5 u području radnih odnosa i 16 u području zaštite na radu. Uz to je tijekom 2007. godine primljeno i 15 stručnih suradnika i vježbenika koji se pripremaju za samostalno obavljanje poslova inspektora rada. Nakon spomenutih aktivnosti, unatoč tomu što je jedan broj inspektora rada i stručnih suradnika – vježbenika tijekom 2007. godine prestao s radom u Državnom inspektoratu (odlazak u mirovinu i prelazak na druga radna mjesta, uglavnom u gospodarstvo i sl.), na dan 31. prosinca 2007. godine u područnim jedinicama Državnog inspektorata je radio 101 inspektor rada za radne odnose), te 94 inspektora rada za zaštitu na radu, kao i 11 stručnih suradnika i vježbenika koji se pripremaju za samostalno obavljanje poslova inspektora rada.

Izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Državnog inspektorata („Narodne novine“ br. 127/07) koje su stupile na snagu 20. prosinca 2007. g. i novim Pravilnikom o unutarnjem ustrojstvu Državnog inspektorata koji je stupio na snagu 29. veljače 2008. godine, stvorene su pretpostavke za dodatno povećanje broja izvršitelja (inspektora rada) te su u 2008. g. osigurana financijska sredstva za dodatno povećanje broja inspektora rada za 53 nova izvršitelja od čega u području radnih odnosa 27, a u području zaštite na radu 26 inspektora. Po provedena dva javna natječaja u 2008. godini primljeno je 24 inspektora rada, od čega 10 za područje radnih odnosa, a 14 za područje zaštite na radu, te 22 stručna suradnika i vježbenika koji će se pripremati za obavljanje poslova inspektora rada.

Ukupno gledano u 2007. godini, do rujna 2008. godine primljeno je u Državni inspektorat 45 inspektora rada i 37 stručnih suradnika – vježbenika, odnosno 82 službenika. Zaključno, u rujnu 2008. godine u Državnom inspektoratu djeluje ukupno 270 službenika u području rada (pomoćnik glavnog inspektora, načelnici, voditelji, viši inspektori rada, inspektori rada, stručni suradnici i vježbenici). Prema objavljenim podacima Državnog zavoda za statistiku u Republici Hrvatskoj je u 2007. godini bilo ukupno 1.516.909 prosječno zaposlenih. Od navedenog broja u nadležnosti inspektora rada za radne odnose je oko 1.300.000 zaposlenih, a u nadležnosti inspektora rada za zaštitu na radu oko 1.490.000 zaposlenih.

Krajem rujna 2008. godine donesen je novi Zakon o Državnom inspektoratu kojim su stvorene pretpostavke za prijam u službu novih inspektora rada na način da su propisani uvjeti za radno mjesto inspektora rada u pogledu dužine radnog staža u struci na dvanaest mjeseci, a za više inspektore četiri godine radnog staža u struci. Navedenom mjerom inspekcijско zanimanje učinjeno je atraktivnijim i pridonosi jačanju administrativnih kapaciteta Državnog inspektorata u području rada i zaštite na radu.

U odnosu na aktivnosti za stručno usavršavanje inspektora, kontinuirano se organiziraju, u pravilu jednom tromjesečno, u svakoj područnoj jedinici Državnog inspektorata uz sudjelovanje svih inspektora rada jednodnevne stručne radionice na temu nadzora provedbe

propisa u području radnog prava i u području sigurnosti i zaštite zdravlja na radu, s posebnim naglaskom na nove propise koji su tijekom 2007. i 2008. godine usklađeni sa pravnom stečevinom Europske unije.

Za složenija postupanja u inspekcijskom nadzoru, središnja služba je pripremila inspektorima više posebnih pisanih naputaka za rad, a za inspektore rada sa manje radnog iskustva i za inspektore kod kojih su uočeni nedostaci u radu organizirani su kontrolno - instruktivni nadzori (tijekom 2007. g. kod 20 inspektora, a tijekom 2008. g. kod 11 inspektora).

Za sve novoprimitljene inspektore rada određeni su „mentori“ (u pravilu, viši inspektori sa najboljim ocjenama rada) koji im pomažu u pripremama za polaganje državnog stručnog ispita za inspektora rada i za samostalan rad.

Tijekom 2007. godine je 31 inspektor završio odgovarajuće programe izobrazbe pri Središnjem državnom uredu za upravu – Centru za stručno osposobljavanje i usavršavanje službenika te još 26 inspektora tijekom 2008. godine. Teme usavršavanja su bile iz područja informatike, uredskog poslovanja, organizacije rada i upravljanja u državnoj upravi, upravnog postupka i temeljnim stečevinama Europske unije.

Spomenutim izmjenama i dopunama Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Državnog inspektorata iz prosinca 2007. godine stvorene su pretpostavke za popunu Odjela izobrazbe koji bi se ubuduće bavio stručnim usavršavanjem novoprimitljenih, ali i postojećih inspektora rada (uz sudjelovanje istaknutih stručnjaka iz Republike Hrvatske te uz sudjelovanje stručnjaka iz Europske unije kroz realiziranje Projekta – zdravlje i sigurnost na radu u okviru IPA Komponente I – JAČANJE ADMINISTRATIVNIH KAPACITETA).

Učinjen je značajan pomak u smislu da je u Državnom inspektoratu tijekom 2007. godine osigurano i uloženo u poboljšanje uvjeta rada ukupno 4.056.551,50 kn (primjerice u 2006. godini je za iste namjene bilo osigurano i utrošeno 1.470.370,07 kn). Spomenuta sredstva su utrošena ponajviše za nabavku računala i računalne opreme (u iznosu od 1.718.772,36 kn), za otkup 41 vozila iz leasinga (u iznosu od 486.144,38 kn) te za nabavku 55 komada vozila – novi leasing (u iznosu od 1.059.205,63 kn), a ostala sredstva su utrošena za nabavku uredskog namještaja, različite opreme, uključivo i komunikacijske opreme.

Tijekom 2008. godine realiziran je plan za dalje poboljšanje uvjeta rada inspektora za koji su utrošena sredstva u iznosu od 3.743.964,00 kn. Od tog iznosa je ukupno do kraja 2008. godine utrošeno 2.074.964,00 kn za računalnu opremu, a ostatak za uredsku opremu, komunikacijsku opremu i sl.

Razmjerni dio uloženi sredstava usmjeren je i na poboljšanje uvjeta rada inspektora rada koji djeluju u Državnom inspektoratu.

1.3 Odjel zaštite na radu u ministarstvu nadležnom za rad

Unatoč osnivanju Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu značajan dio poslova predviđenog Zakonom ostat će u Odjelu za zaštitu na radu ministarstva nadležnog za rad. Osim upravnih poslova, te rada na izradi nacrt propisa koji se sada obavljaju, preostaje savjetodavni dio posla svim čimbenicima na području zaštite na radu o tome kako primjenjivati važeće propise kao i rad žarišne točke Republike Hrvatske za suradnju s Europskom agencijom za sigurnost i zdravlje na radu (Bilbao – Španjolska) Zbog toga je potrebno povećati broj službenika u Odjelu zaštite na radu, sa sadašnjih tri na šest, od kojih bi svakako bio nužan pravnik te stručnjak za računala.

Prema Akcijskom planu, temeljem nove organizacijske sheme Uprave za rad i tržište rada, Odjel zaštite na radu će se tijekom 2009. godine popuniti s dodatna tri službenika, ali s napomenom da će se zbog ustrojavanja Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu objedinjavanjem djelatnosti Hrvatskog zavoda za medicinu rada i djelatnosti Zavoda za zaštitu na radu poslovi ovog Odjela odnositi uglavnom na zakonodavne inicijative i nadzor nad radom novog Zavoda u jednom dijelu stručnih poslova, jer će nadzor u dijelu medicine rada zadržati Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi. Za sve službenike kontinuirano bi se provodila edukacija putem seminara i radionica Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija, kao i u okviru bilateralne i multilateralne tehničke pomoći. Pri tom će se tijekom aktivnosti izrade zakonskih i podzakonskih tekstova koristiti tehnička pomoć TAIEX seminara i radionica s ciljem detaljnog objašnjenja i načina implementacije pojedinih direktiva.

1.4 Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje

Vežano za ovo područje unutar sustava Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje potrebno je osigurati sustavno praćenje stanja vežano za:

- osiguranike kojima se staž osiguranja računa s uvećanim trajanjem (beneficirani staž), broj korisnika, primjenu instituta, nadzor nad provedbom,
- invalidske mirovine u mjeri u kojoj su one uzrokovane uvjetima rada na određenim poslovima, profesionalnim bolestima i ozljedama na radu
- naknade za tjelesno oštećenje, ukoliko su u vezi s profesionalnim bolestima, odnosno ozljedama na radu.

U okviru mirovinskog osiguranja osnovati stalno povjerenstvo (ministarstvo nadležno za rad, ministarstvo nadležno za zdravstvo, mirovinsko osiguranje, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu, Hrvatski zavod za medicinu rada, predstavnici poslodavaca i sindikata) za praćenje i rješavanje problema zaštite zdravlja u sustavu mirovinskog osiguranja.

2. USKLAĐIVANJE PROPISA

Bitan element za postizanje ciljeva je usklađivanje zakona i podzakonskih propisa, što spada u nadležnost državne uprave. U svezi s tim:

- do kraja 2008. godine usklađeni su i donijeti gotovo svi provedbeni propisi s područja zaštite sigurnosti i zdravlja radnika sukladno propisima Europske unije. U sljedećem periodu će se posebna pažnja pridati prioritetima vezanim za stvaranje uvjeta za rad na siguran način te o mogućnostima hrvatskoga gospodarstva u osiguravanju provedbe donesenih propisa,
- do kraja 2008. godine je horizontalno usklađeno nacionalno zakonodavstvo iz područja zaštite sigurnosti i zdravlja radnika u Republici Hrvatskoj.

Osim navedenog, potrebno je omogućiti:

- funkcionalnu uspostavu Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu,
- da specijalisti medicine rada, odnosno Odbori zaštite na radu, obavljaju očevide o uvjetima na radnim mjestima, po dinamici koju odredi Zavod samostalno ili na prijedlog ovlaštene ustanove,
- uspostavu sustava cjeloživotnog obrazovanja za zdravlje i sigurnost od predškolskih ustanova do usavršavanja osoba starije dobi za osobne potrebe,
- kažnjavanje poslodavaca koji namjerno iznose neistinite podatke o vrsti i količini štetnosti koje koriste pri tehnološkom procesu.

2.1 Profesionalna rehabilitacija

Zakonom o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom razrađen je sustav profesionalne rehabilitacije, kako bi se mogla iskoristiti preostala radna sposobnost radnika. Izmjenama Zakona o zaštiti na radu obvezati poslodavca koji ima više od 50 zaposlenih da upošljava invalidne osobe, odnosno propisati da poslodavac koji ne zaposli invalidnu osobu na svakih 50 zaposlenih mora uplatiti 1 prosječno netto plaću u mirovinski fond.

2.2 Profesionalno usmjeravanje i selekcija

S aspekta preventivnog djelovanja u cilju zaštite zdravlja i sigurnosti na radu potrebno je:

1. Osigurati dostupnost uslugama profesionalnog usmjeravanja svim potencijalnim korisnicima;
2. Definirati jedinstvene kriterije upisa u obrazovne programe;
3. Osigurati mogućnost obavljanja zdravstvenih pregleda, osobito pri upisu u obrtničke i industrijske škole, te osigurati financijska sredstva za troškove navedenih aktivnosti;
4. Osigurati dostupnost instrumenata za samoinformiranje o svijetu rada i samoprocjene profesionalnih interesa i sposobnosti koje su nužne za uspjeh u pojedinim zanimanjima.

Od 01. siječnja 2007. godine u svim područnim službama Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, te u oko 100 osnovnih i srednjih škola primjenjuje se računalni program profesionalnoga usmjeravanja „Moj izbor“, čija je prilagodba za uporabu u Republici Hrvatskoj financirana od strane Europske komisije. Program sadrži opise 300 zanimanja, podatke o obrazovanju i zapošljavanju, te interaktivni upitnik koji mogu koristiti korisnici stariji od 13 godina. Temeljem iskustava i evaluacije njegove primjene, pokazuje se korisnim osigurati dostupnost korištenja navedenog programa, osim u službama Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje i u institucijama koje se bave obrazovanjem građana Republike Hrvatske na svim razinama (osnovno, srednje, visoko i obrazovanje odraslih).

Uz Centre za profesionalno informiranje koji djeluju u svim područnim službama Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje, potrebno je osnivati Centre za razvoj karijere u kojima će se pružati usluge profesionalnoga informiranja i savjetovanja, te savjetovanja o upravljanju profesionalnim razvojem i karijerom. Ovakvi Centri osiguravaju usluge profesionalnoga usmjeravanja najširim skupinama korisnika. Također je potrebno planirati uspostavljanje Centre za profesionalno informiranje za potrebe studentske populacije.

Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa prije donošenja *Odluke o elementima i kriterijima za izbor kandidata za upis učenika u srednje škole* za tekuću školsku godinu treba provesti raspravu i konzultacije na razini svake županije, uz uključivanje Zavoda za zapošljavanje, školske medicine i medicine rada kako bi se uskladile stvarne potrebe i napravila revizija dosadašnjih ustaljenih programa, izbjegle komplikacije s upisima, osobito djece sa *zdravstvenim teškoćama, iznimnim socijalnim smetnjama i djece s teškoćama u razvoju*. Sadašnji uvjeti upisa i postojeći programi u pojedinim županijama su zastarjeli i ne odgovaraju stvarnom stanju i potrebama.

Omogućiti stručno profesionalno usmjeravanje svima kojima je potrebna u razvoju karijere.

Stalno unaprjeđivati i osuvremenjivati postupke profesionalnog usmjeravanja - temeljiti ga na procjenama razvoja gospodarstva, tehnologijama, tržištu rada, kao i na suvremenim metodama i tehnikama psihologijske i medicinske dijagnostike.

Informirati javnost o potrebi i korisnosti stručnog pristupa i pomoći u pojedinačnom razvoju karijere.

Definirati interese različitih sustava (obrazovanje, gospodarstvo, zdravstvena i socijalna skrb) za efektima stručnog profesionalnog usmjeravanja, te utvrditi obveze tih sustava u njezinoj provedbi.

2.3 Obrazovanje

Na području obrazovanja za zdravlje i sigurnost na radu, ciljevi bi trebali biti usmjereni na pojedine rizične skupine ili zanimanja, odnosno one djelatnosti u kojima se registrira povećani broj ozljeda na radu, profesionalnih bolesti ili invalida rada.

3. POKAZATELJI ZA PRAĆENJE I PROCJENU

Za praćenje stanja i planiranje aktivnosti nužni su sljedeći pokazatelji:

- pokazatelji razina rizika u pojedinim zanimanjima, djelatnostima i radnim mjestima, prisutnost pojedinih rizika u gospodarstvu Republike Hrvatske,
- pokazatelji oštećenja zdravlja nastalih na radu: ozljeda na radu, profesionalnih bolesti, bolesti vezanih uz rad,
- pokazatelji utjecaja štetnih radnih uvjeta na radnu sposobnost: privremena radna nesposobnost, trajna radna nesposobnost odnosno invalidnost,
- financijski pokazatelji oštećenja zdravlja uzrokovanih radom: gubici zbog bolovanja, dijagnostike, liječenja i rehabilitacije, privremena i invalidska mirovina.

U praćenju stanja i planiranju aktivnosti svi sudionici u sustavu zaštite zdravlja i sigurnosti na radu trebaju pratiti određene podatke i učiniti ih dostupnima. To su sljedeći podaci:

- podaci medicine rada o radnim mjestima i radnicima (na način koji ne bi bio suprotan propisima o zaštiti određenih podataka),
- podaci ovlaštenih trgovačkih društava i ustanova o poslodavcima, radnicima, strojevima i uređajima,
- podaci sudova o presuđenim i izvršenim nenovčanim i novčanim kaznama po prijavama inspektora rada za zaštitu na radu,
- podaci sudova o presuđenim i izvršenim odštetnim zahtjevima u slučajevima ozljeda na radu i profesionalnih bolesti,
- podaci Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu o osiguranicima po osnovi rada,
- podaci Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu o prikupljenim i utrošenim sredstvima po osnovi osiguranja za slučajeve ozljeda na radu i profesionalne bolesti, s analitikom troškova prema uzrocima,
- podaci Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu o troškovima specifične zdravstvene zaštite, specijalističke konzilijarne zdravstvene zaštite i liječenja

- radnika u pojedinim djelatnostima i poslodavcima, kao i iste troškove za osobe koje su pretrpjele ozljedu na radu ili dobile profesionalnu bolest,
- podaci Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje o troškovima zbog profesionalnih bolesti i ozljeda na radu - broj umirovljenih osoba s tog stanovišta, dob osoba, novčana sredstva isplaćena godišnje s tog osnova, sredstva utrošena za profesionalnu rehabilitaciju, broj radnika kod kojih je zbog profesionalne bolesti i ozljede na radu utvrđena neposredna opasnost od nastanka invalidnosti, broj radnika kod kojih je utvrđena invalidnost razvrstan po gospodarskim i drugim djelatnostima, a koji ostvaruju prava iz mirovinskog osiguranja.

KORACI U RJEŠAVANJU PROBLEMA NASTALIH UPORABOM AZBESTA

U okviru pripremi radova izrađen je *Sigurnosti plan provedbe sanacije nogometnog igrališta Omladinac u Vranjicu* koji je izradila tvrtka Cian d.o.o. iz Splita, zatim elaborat *Procjene opasnosti radnih mjesta na poslovima sanacije kave na kojoj se nalazi nogometno igralište Omladinac u Vranjicu i Program osposobljavanja radnika za rad na siguran način* koje je izradila tvrtka Atesti i zaštita. Sukladno navedenoj dokumentaciji provedena je edukacija djelatnika za rad na siguran način, nabavljena dovoljna količina osobne zaštitne opreme, te su svi djelatnici upućeni na specijalističke zdravstvene preglede. S tvrtkom Atesti i zaštita d.o.o. iz Splita sklopljen je *Ugovor o provođenju mjerenja koncentracije azbestnih vlakana u radnom okolišu za vrijeme provođenja radova na sanaciji kave u kojoj se nalazi nogometno igralište.*

Zakon o uvjetima za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnika profesionalno izloženih azbestu

Zakonom o uvjetima za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnika profesionalno izloženih azbestu koji je stupio na snagu u kolovozu 2007. godine, omogućuje se radnicima koji su tijekom rada na radnom mjestu bili profesionalno izloženi azbestu, ostvarivanje prava na starosnu mirovinu pod povoljnijim uvjetima u obveznom mirovinskom osiguranju na temelju generacijske solidarnosti. Pod profesionalnom izloženošću azbestu, prema ovome Zakonu, smatra se neposredna i posredna izloženost azbestu.

Neposredna izloženost azbestu zbog rada u proizvodnji, uporabi, razgradnji, odstranjivanju, skladištenju ili transportu azbesta, odnosno azbestnih proizvoda ili na servisnim poslovima u pogonima za proizvodnju azbestnih proizvoda u Republici Hrvatskoj (članak 1. stavak 2. podstavak 1. Zakona). Pri tome, su obuhvaćeni radnici koji su navršili 50 godina života (muškarac), odnosno 45 godina života (žena) i 25 godina staža osiguranja, pod uvjetom da su 10 godina radili na poslovima na kojima su bili neposredno profesionalno izloženi azbestu.

Neposredna izloženost azbestu utvrđuje se u postupku pokrenutom po zahtjevu za stjecanje prava na starosnu mirovinu prema ovome Zakonu, na temelju potvrde poslodavca uspostavljene u skladu s člankom 171. Zakona o općem upravnom postupku (ZUP) o tome da je radnik radio na poslovima u proizvodnji, uporabi, razgradnji, odstranjivanju, skladištenju ili transportu azbesta, odnosno azbestnih proizvoda ili na servisnim poslovima u pogonima za proizvodnju azbestnih proizvoda u Republici Hrvatskoj i da je bio neposredno izložen azbestu u skladu s člankom 1. stavkom 2. podstavkom 1. Zakona, te razdoblje od kada do kada je radio na tim poslovima.

Posredna izloženost azbestu zbog rada kod fizičke ili pravne osobe sa sjedištem u Republici Hrvatskoj koja je u svojoj proizvodnji koristila azbest (članak 1. stavak 2. podstavak 2. Zakona). Pri tome, su obuhvaćeni radnici koji su navršili 53 godine života (muškarac), odnosno 48 godina života (žena) i 30 godina staža osiguranja, pod uvjetom da su radili

najmanje 20 godina kod poslodavca, koji je u svojoj proizvodnji koristio azbest, odnosno koji su bili posredno profesionalno izloženi azbestu.

Posredna izloženost azbestu utvrđuje se u postupku pokrenutom po zahtjevu za stjecanje prava na starosnu mirovinu prema ovome Zakonu, na temelju potvrde poslodavca, uspostavljene u skladu s člankom 171. ZUP-a o tome na kojem radnom mjestu je radnik radio i u kojem razdoblju je radio kod toga poslodavca i bio posredno izložen azbestu u skladu s člankom 1. stavkom 2. podstavkom 2. Zakona i da je taj poslodavac (fizička ili pravna osoba) u svojoj proizvodnji koristio azbest.

Za dokazivanje ove činjenice mogu se koristiti i druga pisana dokazna sredstva (pravomoćna presuda nadležnog redovnog suda o naknadi štete zbog rada s azbestom, rješenje Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske o obeštećenju i sl.), kao i ostali relevantni dokazi (radna knjižica radi utvrđivanja razdoblja radnog odnosa kod odnosnog poslodavca, ugovor o zasnivanju radnog odnosa, odluka o rasporedu na određena radna mjesta i sl.).

Postupak za ostvarivanje prava na mirovinu, prema Zakonu navedeni radnici mogu pokrenuti podnošenjem zahtjeva Hrvatskom zavodu za mirovinsko osiguranje od dana ispunjenja propisanih uvjeta za mirovinu, s time da se pravo na starosnu mirovinu može ostvariti nakon prestanka osiguranja. Visina mirovine određuje se prema Zakonu o mirovinskom osiguranju na temelju najmanje 40 godina mirovinskog staža, kao što se prema tom Zakonu određuje visina mirovine osiguranika, kojima je invalidnost uzrokovana profesionalnom bolešću, bez obzira na njihov stvarno navršeni mirovinski staž.

Slijedom navedenog, s obzirom da je prema važećem Zakonu o mirovinskom osiguranju omogućeno stjecanje prava na invalidsku mirovinu osiguranicima kojima je invalidnost uzrokovana profesionalnom bolešću utvrđenom Zakonom o listi profesionalnih bolesti, a kojim su utvrđene i profesionalne bolesti uzrokovane azbestom, na način da osiguranici stječu pravo na invalidsku mirovinu bez obzira na dužinu mirovinskog staža na temelju najmanje 40 godina mirovinskog staža, namjera zakonodavca prilikom donošenja Zakona o uvjetima za stjecanje prava na starosnu mirovinu radnika profesionalno izloženih azbestu bilo je zbrinjavanje radnika koji su tijekom rada na radnom mjestu bili profesionalno izloženi azbestu u Republici Hrvatskoj, a s obzirom na posljedice koje azbest izaziva na radnu sposobnost onih koji su s njime u doticaju, ostvarivanje mirovina pod povoljnijim uvjetima može se smatrati primjerenom mjerom u danim okolnostima.

Prema izvješću Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje, javne ustanove za provedbu mirovinskog osiguranja od 24. lipnja 2008., nisu uočene teškoće u postupku primjene Zakona. Do sada podnesena trideset dva (32) zahtjeva radnika Salonita d.d. okončana su rješenjem o ostvarivanju prava na mirovinu, od čega je trinaest (13) zahtjeva riješeno prema ovome Zakonu, a devetnaest (19) zahtjeva prema općem propisu, tj. Zakonu o mirovinskom osiguranju, kao povoljnijem u tim slučajevima.

Vrijedno je napomenuti da primjerice, osamdeset jedan (81) radnik Salonita d.d. ispunjava uvjete propisane ovim Zakonom (19 žena i 62 muškarca), međutim do sada nisu podnijeli zahtjev za ostvarivanje prava na mirovinu.

4. INSTITUCIONALNI I PRAVNI OKVIR

U okviru zdravstvenog osiguranja za slučaj ozljede na radu i profesionalne bolesti osnovati tijelo za planiranje i praćenje programa zaštite zdravlja radnika iz zdravstvenog osiguranja.

Prema Zakonu o zdravstvenoj zaštiti i prijedlogu Hrvatskog zavoda za medicinu rada donijeti Pravilnik o sadržaju mjera specifične zdravstvene zaštite radnika koji mjere razvrstava na one koje osigurava i plaća država, one koje plaća poslodavac i one koje plaća osiguratelj.

Uključiti katedre za medicinu rada medicinskih fakulteta i Visoke škole za sigurnost u dodiplomskoj, poslijediplomskoj i trajnoj izobrazbi profesionalaca na području zaštite zdravlja i sigurnosti na radu.

ZAKLJUČAK

Svi postojeći problemi će se moći rješavati kada socijalni partneri, ali i državne institucije, visokoškolske ustanove i stručnjaci svih profila koji se bave zaštitom zdravlja i zaštitom na radu budu imali profesionalni odnos prema zaštiti na radu, ispunjavajući temeljne pretpostavke za obavljanje poslova, angažiranjem odgovarajućih stručnjaka za ovo područje. To će omogućiti kompetentno raspravljanje i pregovaranje među socijalnim partnerima na ovom području te rješavanje problema kao što su pitanje (ne)adekvatnog obrazovanja, a time i djelovanja povjerenika radnika za zaštitu na radu i njihova odnosa sa sindikalnim povjerenicima; nedosljedna primjena propisa iz područja zaštite na radu, odsutnost znanja iz zaštite na radu u redovitom školovanju, neadekvatnost i disharmoničnost raznih propisa koji zadiru u područje zaštite na radu, odsutnost istraživačkih projekata, a prije svega potpuno zanemarivanje mjera prevencije ozljeda, odnosno bolesti uzrokovanih radom te zajedničko djelovanje u ciljanim preventivnim akcijama s ovog područja.

5. PREDVIDLJIVI TROŠKOVI

Prema Poslovniku o radu Nacionalnog vijeća za zaštitu na radu, Ured za socijalno partnerstvo u Republici Hrvatskoj je dužan osigurati obavljane administrativnih i organizacijskih poslova za potrebe Nacionalnog vijeća. S obzirom da održavanje sjednica, plaćanje putnih troškova, promidžba, tiskanje odgovarajućeg promidžbenog materijala (plakati, letci, i dr.), zatim obilježavanje Dana zaštite na radu, održavanje sjednica u drugim gradovima širom Republike Hrvatske i dr. zahtijeva dodatne troškove za koje će se osiguravati oko 480.000,00 kuna godišnje za nesmetani rad Nacionalnog vijeća. Potreban iznos sredstava osigurat će se na redovnim pozicijama proračunskih korisnika koji svojim predstavnicima sudjeluju u radu i aktivnostima Nacionalnog vijeća.

Nacionalni program za zaštitu na radu je donesen temeljem Akcijskog plana za usklađivanje zakonodavstva i stvaranje potrebnih kapaciteta za implementaciju i provedbu pravne stečevine Europske unije za poglavlje 19. Socijalna politika i zapošljavanje. U skladu s time, financijska sredstva za izvršenje pojedinih aktivnosti iz Programa su osigurana u Državnom proračunu, na pozicijama nositelja pojedinih aktivnosti, i njihovi planirani iznosi su prikazani u vremenskoj karti (Točka IV. Programa).

IV. SAŽETAK (rokovi za razdoblje 2009.-2013.)

CILJ AKTIVNOSTI	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKA KARTA	PREDVIDIVI TROŠKOVI U DRŽAVNOM PRORAČUNU
<p>Uspostavljanje Zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu: djelatnici, prostor, oprema</p> <p>Redovan rad Hrvatskog zavoda za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu</p>	<p>Vlada Republike Hrvatske</p> <p>Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi</p>	<p>Tijekom 2009. godine</p> <p>kontinuirano</p>	<p>Za zaposlene i dodatnu opremu u 2009. godini je planiran iznos od 10.000.000,00 kuna</p> <p>Planirana sredstva oko 8.000.000,00 kn</p>
<p>Osnaživanje Odjela zaštite na radu u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva,</p> <p>Donošenje propisa iz područja zaštite i obrazovanja za zdravlje i sigurnost -prednost podzakonskim aktima donošenje kojih izrijekom utvrđuje Zakon o zaštiti na radu Republike Hrvatske,</p> <p>Usklađivanje propisa iz zaštite na radu s Direktivama EU,</p> <p>Osiguranje rada žarišne točke Republike Hrvatske za suradnju s Europskom agencijom za sigurnost i zdravlje na radu</p> <p>Donošenje Pravilnika o zaštiti na radu u brodogradnji</p> <p>Rad i provedba zadaća u projektu HITROREZ</p>	<p>Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva</p> <p>Odjel za zaštitu na radu - Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva</p>	<p>Tijekom 2009. godine</p>	<p>U okviru redovnih pozicija ministarstva za 2009. godinu osigurano je 475.900,00 kuna</p>
<p>Povećanje broja inspektora rada na području zaštite zdravlja na radu i sigurnosti</p> <p>Osiguravanje materijalnih uvjeta koji su nužni za suvremenu inspekciju rada;</p> <p>Uspostava vladinog informacijskog sustava koji je prikladan za registriranje i nadziranje rizika i uvjeta na radu;</p>	<p>Vlada Republike Hrvatske, Državni inspektorat</p>	<p>Tijekom 2009.</p> <p>Kontinuirano</p> <p>Kontinuirano</p>	<p>U 2009. godini se planira osigurati 3.840.143,00 kuna.</p>

CILJ AKTIVNOSTI	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKA KARTA	PREDVIDIVI TROŠKOVI U DRŽAVNOM PRORAČUNU
Poboljšanje stručnog i dopunskog osposobljavanja inspektora i njihova sustavna suradnja.			
Provođenje zdravstvenog osiguranja zaštite zdravlja na radu	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu	Kontinuirano	394.058.410,00 kn u 2009. godini
Osiguranje funkcioniranja proširenog tima medicine rada: specijalist medicine rada, medicinska sestra, industrijski psiholog, industrijski toksikolog i socijalni radnik, ergonom na regionalnoj razini.	Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu	Tijekom 2010.	395.050.927,00 kn u 2010. godini
Uspostava sustava cjeloživotnog obrazovanja za zdravlje i sigurnost od predškolskih ustanova do usavršavanja osoba starije dobi za osobne potrebe	Vlada Republike Hrvatske, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Državni zavod za zaštitu zdravlja i sigurnost na radu	Od 2009. godine kontinuirano	Planira se u okviru redovite aktivnosti u proračunu.
Aktivnosti usmjerene na dostupnost instrumenta samoinformiranja i samoprocjene profesionalnih interesa i sposobnosti koje su nužne za uspjeh u pojedinom zanimanju - izrada unaprijeđenih verzija programa „Mj izbor“ jednom godišnje, distribucija programa, osposobljavanje stručnih suradnika u školama i područnim službama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje, evaluacija programa	Hrvatski zavod za zapošljavanje, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Lokalna zajednica,	Kontinuirano od 2009. godine	Sredstva za predviđene aktivnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje osiguravaju se u Državnom proračunu za 2009. godinu u iznosu od 70.000,00 kn
Osnivanje Centara za profesionalno informiranje i savjetovanje (Predviđeno i Nacionalnim programom djelovanja za mlade: 2009.-2012. - "Zapošljavanje i poduzetništvo" - mjera 1.3 i mjera 2.1)	Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za zapošljavanje, Lokalna zajednica	Kontinuirano do 2012.	Planira se na proračunskim pozicijama Hrvatskog zavoda za zapošljavanje u 2009. godini u visini od 700.000,00 kn, a i putem IPA projekta "Usluge Hrvatskog zavoda za zapošljavanje prema klijentima"

CILJ AKTIVNOSTI	NOSITELJ AKTIVNOSTI	VREMENSKA KARTA	PREDVIDIVI TROŠKOVI U DRŽAVNOM PRORAČUNU
Provođenje programa "Resocijalizacija ovisnika o drogama koji su završili neki od programa odvikavanja od ovisnosti i rehabilitaciju u terapijskoj zajednici ili zatvorskom sustavu te ovisnika koji su u izvanbolničkom tretmanu i duže vrijeme stabilno održavaju apstinenciju i pridržavaju se propisanog načina liječenja"	Hrvatski zavod za zapošljavanje, Centar za socijalnu skrb, Terapijske zajednice, Ustanove socijalne skrbi, Ustanove u zatvorskom sustavu, Službe za prevenciju ovisnosti, Ured za suzbijanje i zlouporabu opojnih droga, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi	Kontinuirano	U Ministarstvu zdravstva i socijalne skrbi je za 2009. god. osigurano 200.000,00 kn. Sredstva za predviđene aktivnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje osigurana su u Državnom proračunu za provedbu aktivnosti za 2009. godinu u iznosu od 25.000,00 kn
Osnivanje stalnog povjerenstva za praćenje i rješavanje problema zaštite zdravlja u sustavu mirovinskog osiguranja	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu, Hrvatski zavod za medicinu rada, predstavnici poslodavaca i predstavnici sindikata	Kontinuirano od početka 2009. godine	Sredstva za aktivnosti planiraju se u okviru redovnih aktivnosti u proračunu
Školovanje stručnjaka za zaštitu na radu	Poslodavci, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa, veleučilišta i visoke škole	U razdoblju 2009-2012 očekuje se da će 300 do 400 kandidata steći zvanje prvostupnika Drugi stupanj obrazovanja završit će 250 do 300 kandidata	Troškove snose sami kandidati.
Podrška realizaciji programa Fonda za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom	Sva tijela državne uprave, poslodavci i sindikati	Kontinuirano	Fond ima osigurana sredstva u Državnom proračunu za 2009. g. u iznosu od 70.000.000,00 kuna